

Anden Bog,

Om Religionen og Geistligheden.

I. Cap:

Om Religionen.

[2-1-1] Den Religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overeens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiver Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.

II. Cap:

Hvo der maa Prædike og til Præste-Embedet kaldis og indviis.

- [2-2-1] Een hver Indlændisk, eller Udlændisk, som er til sinds at lade sig bruge paa Prædikestoelen, om hand end skiønt er Magister Philosophiae, skal først tage af Professoribus Theologiæ i Kongens Universitet een Attestation om sin Forfremmelse i Guds Ords Kundskab; Dernæst skal hand have af Theologis i fornævnte Universitet et skriftligt Vidnisbyrd om sine Gaver paa Prædikestoelen. Og naar hand saaledis Literas Attestationis og Dimissionis bekommet haver, og derhos ført et got stille Levnet, uden ny Noder og anden Letfærdighed, maa hand, og ikke ellers, tilstædis at lade sig høre paa Prædikestoelen, og tage Kaldsbrev, hvor hand lovligen kand blive kaldet.
- [2-2-2] Saa skal hand og have et Utviflagtigt Vidnisbyrd fra Universitetet om sin Lærdom, Levnet og Omgængelse, før end hand til Præste-Embedet indviis. Og hvis nogen Studiosus, som haver sit Testimonium Academicum fra Universitetet bekommet, ikke strax der efter bliver kaldet til noget Præste-Embede, da skal hand, naar hand siden bliver kaldet, og til Embedet skal indviis, ogsaa fremvise for Superintendenten Utviflagtig Bevis fra de Stæder, som hand imidlertid haver opholdt sig paa, og i sær fra Provsten og Præsten, i hvis Provstie og Meenighed hand levet haver, at hand haver levet skikkelig, end og i Klædedragt, og sig paa Prædikestoelen øvet; Og skal Provsten og Præsten meddeele ham saadan Bevis uden Betalning.
- [2-2-3] Men paa det den studerende Ungdom deris nødige Øvelser i Prædiken ikke skal betagis, da skal i alle Gymnasiis og største Skoler forordnis, at den, som sig i Prædiken vil øve, det in Gymnasiis for Professoribus, og i Skolerne for Rectore og hans Medtienere, gjøre kunde, hvor een hver da om sin Feil; med Frugt kand advaris.
- [2-2-4] Ingen maa stædis til noget Præstekald, som ikke er sine fulde fem og tyve Aar.
- [2-2-5] Ingen Student, som sig med Lejermaal forseer, maa efter første Forseelse, før end to Aar ere forløbne, bevilgis enten Skole, Dægne- eller Præste-Kald, at betiene; Siden skal hand pligtig være at føre med sig til Superintendenten rigtig Vidnisbyrd om sit Livs og Levnets Forhold og Forbedring, og derhos Kongens Bevilning, at hannem er tillat Kald at maa betiene, saa fremt hand ellers til noget skal stædis og forfremmis, hvilket dog ikke bør at skee i det Sogn, som Forseelsen er begangen; Men hvis saadan Forseelse anden gang begaais, da bør hand aldrig nogen Prædikestoel at betiene.

III. Cap:

Hvorledis Præster skal kaldis.

1. [2-3-1] Naar noget Kald ledigt vorder, da skal Provsten strax sig der hen begive, og af Prædikestoelen med Meenigheden gjøre flittig Bøn til Gud, at hand Kirken med een god Præst og Tiener vil forsyne.
2. [2-3-2] Derefter kalder den, som Rettighed dertil haver, saadan een Person, som hand agter beqvem at være, og lader hannem høre af Meenigheden, som hand er kaldet til i Provstens Nærværelse, saa fremt Tiden og Stædet det i nogen Maade tilstæde. Og hvis Meenigheden da imod hannem noget haver billigen at kunde sige, enten paa hans Liv og Levnet, eller paa hans Gaver, maa de det ved Supplication, eller Memorial, paa behørige Stæder med Superintendentens og Provstens Paaskrift andrage, og deris Bevislighed derpaa tillige lade følge; Og hvis befindis noget Uskikkeligt hannem at være overbevist, da bør hand uden videre Proces ej at nyde Kaldet, men een anden dertil at kaldis; Men haver Meenigheden imod samme Person intet med Billighed at sige, da skal hand begive sig til Superintendenten, som hannem skal overhøre, og hvis hand hannem i Lærdom og Levnet Skikkelig befinder, da skal hand hannem til Præste-Embedet uden Ophold indvie med de forordnede Ceremonier.
3. [2-3-3] Og naar hand indviet er, skal Superintendenten med sit beseglet Brev forskikke hannem til Provsten, og skal saa Provsten om Søndagen, eller den næste Hellig Dag derefter, i Prædiken tale hans Beste for den gandske Meenighed og Stædets Øvrighed, eller Patron, og oplæse Superintendentens Brev, at hand er rettelig kaldet, overhørt og til Embedet ordineret, at være deris Prædiker i Ordet, meddeele dennem Christi Sacramenter, og dennem i deris Saligheds Sag betiene.
4. [2-3-4] Hvor tvende, eller trende, Sogner ere annexerede, og af Kongens Undersaatter een haver jus Patronatus til det eene, og een anden til det andet, Hovedsogn, eller Annex, da paa det Sognene kand blive tilsammen, som de af Arrilds Tid været have, og Præsten af dem samtlige kand have sin tilbørlig Underholdning, da bør Patroni at skifte imellem sig, at den eene kalder Præst til samtlige Sogne den eene gang, og den anden den anden gang, og saa holder det altid, naar Præst kaldis skal; Dog hvis det eene Sogn, enten Hovedsogn, eller Annex, skulle befindis dobbelt saa got af Indkomst som det andet, da skal Patronus dertil have Magt at kalde to gange til Sognene, imod den, som er Patronus til det ringere Sogn, med mindre Patroni imellem sig selv, enten tilforn anderledis ere foreenede, eller herefter foreenis kunde. I lige maade haver Kongen bevilget, at der maa holdis med de Sogne, som Kongen haver sig forbeholdne, enten de ere Hovedsogne, eller Annexer.
5. [2-3-5] Forsømmer nogen af Kongens Undersaatter, som Rettigheden haver, at kalde inden sex Ugers udgang efter Kaldet er ledigt vorden, da haver hand sin Rettighed den gang forbrut; Men befindis den Person, som i rette Tid kaldet er, ikke skikkelig, tienlig, eller dygtig til saadant højt Embede at betiene, naar hand af Superintendenten overhøris, og Superintendenten derom sin skriftlig Erklæring fremskikker, da bør om saadant tilforn udgivet Kaldsbrev ikke videre Proces at drivis; Men den, som Rettigheden haver, fri stande til nyt Kald at træde.
6. [2-3-6] End hender det sig, at enten een Capelian kaldis til at vorde Sognepræst, eller een Sognepræst anden Stæds fra bliver kaldet til at være Sognepræst i et andet Stigt, eller paa et andet Stæd, da skal hand og først forskrivis til Superintendenten, og sig for hannem angive, før end hand af Provsten indsettis i samme Embede.

7. [2-3-7] Ingen, som noget Præstekald begærer, maa derfor nogen Gave byde, eller give; Dog maa hand give Skriverne, som Kaldsbrevet og Confirmatzen skrive, noget for deris Umage, hver et Lod Sølv, eller to i det højeste.

8. [2-3-8] Befindis nogen, enten ved sig selv, eller andre, Gave at have budet, eller givet, for Kald, miste ikke alleeniste det Kald, men end og aldrig tilstædis til noget andet derefter, og den, som Gave for Kald haver annammet, give ikke alleeniste dobbelt igjen til næste Hospital, men og miste sit Embede, om hand haver noget; Men haver hand selv jus Patronatus til Kaldet, da bør hand at miste sit jus; Og skal den Person, som til Præste-Embedet skal indviis, være forpligtet at gjøre sin højeste Eed for Superintendenten, at hand hverken selv, eller ved andre haver budet, givet, eller lovet, nogen Gave for at bekomme Kaldet. Befindis og nogen paa anden Ulovlig maade, enten at have udgivet Kaldsbrev, eller Kaldsbrev annammet, da bør den, der kaldet haver, at miste sit jus, og den, der kaldet er, at miste aldelis Kaldet.

9. [2-3-9] Ingen maa til Præste-Embedet indviis, uden hand til noget vist Kald og Embede er kaldet; Og ellers skulle alle, som kaldis til noget Kald, i hvem og jus Patronatus til Kaldet haver, før end de til Embedet indviis, indskikke i Kongens Cancellie deris skriftlig Troskabs Eed.

10. [2-3-10] Een hver, som til Præste-Embedet indviis, skal give til det Kongelig Universitet i Kiøbenhavn to Lod Sølv, som af Superintendenten skal indkrævis, og til Rectorem Universitatis aarligen fremskikkis.

IV. Cap:

Om Præsternis Embede med Tienisten i Kirken og Prædiken.

1. [2-4-1] Ingen Præst skal have fleere Kirker, end hand til Gavns med Prædiken, Sacramenternis Uddeelse, Ungdommens Undervisning i Børnelærdommen, og de Sygis Besøgelse, vel kand forrestaa.

2. [2-4-2] Hvert Sogn i Kiøbstæderne skal i det minste have to Prædikere; Men hvor der er stor Meenighed i een Bye og ikkun et Sogn, der maa de have fleere.

3. [2-4-3] Sognepræsten prædiker selv til Højmesse, og Medtjeneren til Froprædiken og Aftensang, saa som paa et hvert Stæd hidindtil brugeligt været haver.

4. [2-4-4] Præsterne skulle forrette Guds Tieniste i Kirken med Læsning, Sang, Bøn, Prædiken og Sacramenternis Uddeelse, paa den maade og med de Ceremonier, som i Vor Frue Kirke i Kongens Residentz Stad Kiøbenhavn holdis og brugis efter det forordnede Ritual.

5. [2-4-5] Præsterne skulle forrette Guds tieniste i Kirken paa efterskrevne Tider om Aaret. 1. Paa alle Søndage. 2. Paa efterfølgende Helligdage: Tre Christi Hoved-Højtider, hver i tre samfælde Dage, Juel, Paaske og Pintze. Ny Aars, eller Christi Omskærelsis, Dag. Hellig Tre Kongers, eller Christi Aabenbarelsis, Dag. Mariæ Reenselsis Dag. Den ellefte Dag i Februarii Maanet. Mariæ Bebudelsis Dag, hvilken skal holdis paa Palme-Løverdage, dersom den indfalder paa Palme-Søndag, eller derefter. Christi Himmelfarts Dag. St. Hans Baptistæ Dag. Mariæ Besørgelsis Dag. St. Mikkels Dag: Alle Helgens Dag. Item, Skærtorsdag og Langfredag. 3. Paa ordinarie Bededage, som i Kiøbstæderne skulle holdis hver Fredag af hver Sognepræst i sit Sogn, det heele Aar igiennem, men paa Landsbyerne paa den første Søgne Onsdag, eller Torsdag paa de Stæder, hvor det er saa anordnet, i hver Maanet i Hovedsognet, og den anden i Annexen, og skal Tienisten begyndis det tiligste mueligt er, saa den kand være endet, før end noget Ting holdis. 4. Paa alle Onsdagene,

eller Torsdagene, hvor det saaledis er anordnet, i Faste, indtil Dimmel Uge, paa Landsbyerne. 5. Paa de Tider i Kiøbstæderne, som hidindtil brugeligt været haver. Paa den første Dag i hver af de tre store Højtider skal paa Landsbyerne i Hovedsognet ogsaa prædikis om Eftermiddagen, eller Aftensang.

6. [2-4-6] Præsterne skulle i deris Prædikener forklare de forordnede Texter, og dennem henføre til Troens Lærdom og christelige Skikke og Sæder, og retteligen lære Loven og Evangelium efter Guds aabenbarede Ord, og den Hellige Kirkis Symbola, og den Uforandrede Augsburgiske Bekiendelse, og baade i Kirken saavelsom andenstæds, i ærlige Forsamlinger, i Omgængelse og Besøgelser, formane deris Tilhørere at frygte Gud og ære Kongen, og i deris Liv og Levnet lade see Troens Frugter: Og særdelis saa lempe deris Prædikener, efter som Tilhørernis Forhold meest udkræver.

7. [2-4-7] De skulle i deris Prædikener og Forklaringer ej fremføre noget, som er mørkt og vanskeligt at forstaa: Ej heller bevise deris Visdom og Skarpsindighed paa det hellige Stæd, men alting giøre til Christi Meenigheds Opbyggelse.

8. [2-4-8] De skulle ej heller sige hvad dennem selv lyster; Men hvad der hører til Sagen skulle de paamine med klare og velforstandige Ord.

9. [2-4-9] De skulle holde sig fra allehaande Skienden og Forhaanelse, saa at de ingen røre ved Navn: Alleeniste skulle de straffe Synden i Almindelighed, og saadant, som de have hørt og vide forvist. Hvad de ej have sandfærdeligen hørt tale om, det skulle de tie, og i Særdelighed skulle de vare sig, at de intet af deris privat Affecter, eller Had, paa det Hellige Stæd tale og fremføre, og saaledis sig selv hævne.

10. [2-4-10] De skulle ikke heller hadskeligen lade ilde paa andre, som have anden Troes Bekiendelse; Men naar fornøden giøris, og mand frygter for Forargelse, eller Forførelse, skulle de med Beskedenhed Meenigheden derom advare og formane.

11. [2-4-11] De skulle ej giøre deris Prædikener alt for vitløftige, og ej dem over een Time forlænge den gemeene Mand til Kiedsommelighed og dis mindre Opbyggelse, som alt for meget paa een gang ikke fatte og beholde kand.

12. [2-4-12] De skulle altid slutte deris Prædikener med Bønner til Gud, for Guds Ords frj Fremgang, for Kongen og det Kongelig Arve-Huus, for Øvrighed og for den almindelig Nødtørft.

13. [2-4-13] De skulle tvende gange om Aaret, Palme-Søndag og fjerde Søndag i Advent, oplæse efter Prædiken i een hver Meenighed de Kongelige Love om dem, som sig fra Naderens Sacramente skulle entholde, om Sværen, om Helligbrøde, og om Børnetugt.

14. [2-4-14] Præsterne paa Landsbyerne skulle uden nogen forsømmelse endeligen anvende den siste Deel af Prædiketimen til Børnelærdommens Forklaring med Lutheri Udleggelse, paa det de Gamle saa vel som de Unge ret til Grunde maa forstaa samme Lærdoms Meening, og den vide at føre til brug i Liv og Levnet, hvilket i Synderlighed af Præsterne drivis skal. Og naar Dagen er stakket om Vinteren, og Præsten haver fleere Tienister, skal hand dog i Enden af hver Prædiken oplæse een gang, eller to, Lutheri egen Forklarings Ord over den Deel, som hand ellers noget lidet ydermeere forklare skulle.

15. [2-4-15] Iligemaade skulle Præsterne i Kiøbstæderne ogsaa anvende den siste Deel af Aftensangs Prædiken paa forskreven Maade med Børnelærdommens Forklaring.

16. [2-4-16] Til alle Tolvprædikener, hvor de i Brug ere, skal prædikis Catechismus, uden paa de store Højtider, eller naar nogle særdelis Texter paa særdelis Tider ere forordnede. Saa skal og Catechismus prædikis til alle Aftensange om Løverdagen, hvor de i Brug ere, før end Skriftemaal holdis; Og skal det ordentlig forrettis, at, hvor den eene Præst haver sluppet den siste Prædiken, der skal den næstfølgende tage sin Text efter.

17. [2-4-17] Præsterne paa Landsbyerne, som have ikkun et Sogn, skulle begynde Kirketienisten, om Sommerdag ved syv Slet, og om Vinterdagen ved otte Slet. Have de fleere Sogne, da skal de hver anden Søndag først holde Tienisten i Hovedsognet, og hver anden Søndag i Annexet, undtagen i Novembri, Decembri og Januario, i hvilke tre Maaneder de maa alle Søndage og Helligdage holde først Tieniste i Hovedsognet. Ellers skulde de begynde Tienisten i den Kirke, som den først skal holdis udj, ved sex Slet, undtagen i fornævnte tre Maaneder, i hvilke Tienisten skal begyndis ved syv Slet; Og skulle Præsterne om Søndagen advare Meenigheden, i hvilket Sogn og paa hvad Tid Tienisten skal begyndis efterfølgende Søndag, Helligdag, eller Bededag.

18. [2-4-18] Præsterne maa ej lyse paa Prædikestoelen for noget, som ikke billigen dertil henhører, og som den Christen Kirkis Bøn ikke udkræver; Men kand paa Landsbyerne skikkeligen efter Tienisten paa Kirkegaardene vel forrettis; Men i Kiøbstæderne bør det at skee til Tinge; Og om noget giøris fornøden af Prædikestoelen at givis tilkiende, da skal det for Tienisten Præsten angivis, at hand, som det Stæds Respect best bør at have i Agt, kand vide, om der bør at lysis derom, eller ej.

V. Cap:

Om Præsternis Embede med Sacramenterne og lønlig Skriftemaal.

1. [2-5-1] Præsterne skulle i Kirken forrette og uddeele de hellige Sacramenter, Daabens og Naderens, aldels efter Christi egen Indstiftelse med den Læsning og Ceremonier, som sædvanlige ere.

2. [2-5-2] Saa fremt nogen Præst, enten døber Børn, eller Naderens Sacramente forretter i nogens Huus, uden Fornødenhed det udkræver, skal hand give til Straf fyrretyve Lod Sølv, og den, som det lader giøre, et hundred Lod Sølv.

3. [2-5-3] Børn skulle døbis i Kirkens Funt, eller Bekken, og maa dertil ej brugis noget Kar, Fad, eller Bekken, som til anden Brug i Husene ere beskikkede.

4. [2-5-4] Egtefolkis Børn døbis, naar Tienisten er ude, men Hore- og Slegfred-Børn skulle i Kiøbstæderne døbis efter tolv Slet, og paa Landsbyerne naar de have offret med de egte Børn; Og med saadanne Hore- og Slegfred-Børn maa ej offris.

5. [2-5-5] De skal være Vidnisbyrd og Faddere til Daaben, som ere ærlige og Uberygtede Folk; Dog maa dertil ej fleree bedis end fem af Mands og Qvindis Personer tilsammen.

6. [2-5-6] Hvo som lader sine Børn ligge Udøbte uden Kirken over otte Dage, efterat de ere fødte, skal have forbrut tyve Lod Sølv til næste Hospital, som af Kongens Befalningsmand, eller Stædets Øvrighed, skal indkrævis, som de agte at forsvare. Dersom Børnene ere svage, have hver Christne Forældre saadant tilbørlig i Agt at tage, at ingen Saligheds Middel bliver ved nogen Forsømmelse efterlat.

7. [2-5-7] Forsømme Forældrene at lade Barn komme til Daaben, og det uden Daab bortdøer, da stande de aabenbarlig Skrifte, som derudj ere skyldige.

8. [2-5-8] Børn, som for deris Svagheds Skyld ere hiemmedøbte, skulle, saa snart de komme til pas, føris til Kirken, og deris Daab af Præsten stadfæstis og forkyndis i Faddernis Nærværelse paa den sædvanlige Maade.

9. [2-5-9] Men ingenlunde skulle de døbis igien, uden saa er, at der er Tvifl paa, om de ere døbte, og ej med Vidner bevisis, at de rettelig døbte ere.

10. [2-5-10] Præsterne skulle ingen annamme til Naderens Sacramentis Deelagtighed, med mindre de sig tilforn for Præsten have beteet, skriftet og annammet Afløsning.

11. [2-5-11] De skulle ikke tilstæde de Unge at komme til Sacramentet, før end de have vel fattet deris Børnelærdom, at finde deraf den rette Meening i Hiertet, og derhos hvorledis de skulle bekiende sig for Præsten, og vide at svare til Lutheri smaa Spørsmal om sligt, og saa forstaa, hvad Afløsning haver med at føre: Saa som og de Gamle skulle i det ringeste vide Børnelærdommens bare Ord at forstaa; Item hvorledis de skulle begære at skriftis, og hvad Herrens Nadere er, og hvad Nytte den haver med sig, og til hvad Ende de begære at bruge den.

12. [2-5-12] Og paa det Præsten kand have dis bedre Tid til at undervise dennem, som begære Afløsning, skal hand komme i Kirken Løverdagen tilforn at skrifte, saa at Sacramentets Forrettelse paa Landsbyerne skeer ordinarie paa den eene Søndag i Hovedsognet, og paa den anden i Annexet.

13. [2-5-13] Men paa det ingen skal komme som af een Vane til Herrens Nadere Ubereed og Uværdig, skulle de, som enten først ville gaa dertil, eller have noget synderligt billigen at tage i Agt, gaa til Præsten nogle Dage tilforn, at hand beqvemmeligen med dem derom kand handle.

14. [2-5-14] Præsten skal mod de Tider, som hand veed Sognefolket sig til Herrens Naderis Brug helst plejer at ville samle, dennem advare, at de hans og deris egne Vilkor ville betænke, og ikke komme fleere, end hand kand betiene, og tilbørligen høre og undervise.

15. [2-5-15] Og eftersom alle ikke kand være lige forstandige, og ingen dog, som søger sligt hierteligen og ydmygeligen, bør uden vigtige Aarsager letteligen at forvisis, skal der flitteligen givis Agt paa dem, som endda sig gierne undervise lade, og anlove at føre saa Bod derpaa, at de ej meere skulle findis saa Ubereede, søgende nu af Guds Naade den rette Værdighed dertil uden al Motvillighed. Dette skulle Præsterne flittig have i Agt, som de det for Gud med een god Samvittighed kunde være bekient, og for deris Christen Øvrighed forsvare.

16. [2-5-16] Men dersom Præsten befinder nogen aldelis Ubereed og motvillig til at lade sig undervise, da skal hand hannem i Skriftestoelen advare, at hand holder sig fra Sacramentet, indtil hand retter sig, og lærer noget bedre.

17. [2-5-17] Ingen skal med Haands Paaleggelse af Præsten afløsis, uden hand af et angerfult Hierte begærer sine Synders Forladelse; Og skal den, som skrifter, i Almindelighed bekiende sine Synder for Præsten, og om noget nager hannem i hans Samvittighed, skal hand ikke bluis ved at sige det frem; Men alle Synders Opregnelse, eller hvers i sær, udkrævis her ikke.

18. [2-5-18] Præster skulle ingen Bandsatte, eller som for Letfærdighed, Manddrab, Tyveri, Meeneed, eller andre aabenbarlige Laster, ere skyldige til at staa aabenbare Skrifte, annamme til lønlig Skriftemaal, før end de Kirkens Disciplin udstandet have, med mindre de komme at ligge paa deris Sotteseng, og alvorligen i deris Sygdom begære at være deelagtige i Herrens Legeme og Blod, før end de døe, og sig dertil Christeligen skikke; Dog skal de, om de blive til pas igien, alligevel Meenigheden aabenbarligen forbede, og da at givis tilkiende, hvorfor de tilforn til Naderens Sacramente ere tilstæte.

19. [2-5-19] Det skal og agtis, at de, som ville gaa til Skrifte, skulle holde sig saa vit fra Skriftestoelen, at Præsten kand der særdelis handle med den, som gjør sin Bekiendelse, som og siden med een hver af dennem at ingen anden det høre kunde, enddog det ellers skeer i den gandske Meenigheds Aasyn i Skriftestoelen, enten oppe ved Alteret, eller ikke langt derfra, saa andre blive neden i Kirken saa længe, uden Trængsel imellem sig, til den forrige faar sin Afløsning. Hvor med Præsterne saa vel som Klokkerne, eller Dægnene og Substituterne, skulle have flittig Indseende.

20. [2-5-20] Præsten maa ikke uden sit Kalds Fortabelse aabenbare hvad nogen for hannem i lønlig Skriftemaal bekient haver, med mindre det kunde angaa noget Forræderj, eller Ulykke, som ved Præstens Aabenbarelse kunde forrekommis; Og dog bør dens Navn, som det bekient haver, saa vit mueligt er, at fortiis.

21. [2-5-21] Ingen Præst maa tage Penge, eller anden Foræring af dennem, som komme til Skrifte i Kirken, enten der skeer lønlig, eller aabenbare Afløsning.

22. [2-5-22] Præsterne maa ingen Ubekiente annamme til Naderens Sacramente, med mindre de føre deris Bevis med sig om deris Liv og Levnet fra den Stæds Præst, som de ere komne fra.

23. [2-5-23] Præsterne skulle ingen tilstæde at bruge Naderens Sacramente til Verdslige Sagers Vidnisbyrd, eller Uskyldigheds Bekræftelse, men alleeniste til Indstiftelsens endelige Aarsager.

24. [2-5-24] Præsterne skulle vide tallet paa dem, som skulle være deelagtige i Naderens Sacramente, paa det der ikke paa Alteret skulle fattis Brød og Vin, og de saa nødis til anden gang at igientage Læsningen, eftersom de hverken Brødet, eller Kalken, maa uddeele, før end de med Ordet og Bønnen ere helligede.

25. [2-5-25] Præsterne skulle holde efterskrevne fra Naderens Sacramente. 1. Dem, som ere aabenbare Bandsatte, og ikke igien afløste. 2. Dem, som forhærdeligen hænge ved nogen vitterli Kætterj. 3. Afsindige Mennsker og Ufornumstige Børn. 4. Saa mange, som haarnakkeligen leve i nogle aabenbare Laster, som Horkarle, Skørlevnere, Aagerkarle, Slemmere, Skiendegieste, Voldsmænd, og allermeest Guds Ords Forhaanere og Foragtere, som aabenbare og foruden al Guds Frygt synde.

26. [2-5-26] Ellers skal ingen forholde sig for længe fra Naderens Sacramente, som veed med god Forskiel, hvad det er at annamme og bruge Herrens Legem og Blod; Ikke skulle heller de Unge sig længe derfra forholde, som ere komne til den Alder og Forstand, at de kunde gjøre Skilsmis, og vide, hvad paa saadant Stæd Christeligen forhandlis; Og skulle baade de, som enten i Visitatzer, eller og foruden, for deris gode Forfremmelse derudj ved Præsten, Provsten, eller Superintendenten, dertil annammis, saa ogsaa alle de, der vide at gjøre Regnskab for Ordenis Meening i hver Deel eenfoldeligen efter Lutheri Fortale i hans liden Catechismo, være alvorligen paaminte, at de bruge Sacramentet nogle gange om Aaret, og jo saa tit, som de finde nogen Anstød, som dem til saadan Aandelig Lægedom at annamme skulle bevæge.

27. [2-5-27] Entholder sig nogen over et heelt Aar fra Naderens Sacramente, da skal hand udstaa Kirkens Disciplin, og hvis hand, alle Advarseler Uagtede, bliver i saadan Fraholdelse fremturendis, da skal saa med hannem handlis, som herefter i det IX. Capitel mældis.

28. [2-5-28] Hvo som i Drukkenskab befindis den Dag hand haver faaet Afløsning, eller brugt Naderens Sacramente, skal staa aabenbare Skrifte.

29. [2-5-29] Begaais af nogen til Guds Navns Bespottelse større Forseelse, eller anden Forargelse, da skal det og billigen med højere Straf anseis, efter som det befindis grovt at have været.

VI. Cap:

Om Præsternis Embede med Ungdommens Undervisning.

1. [2-6-1] Præsterne paa Landsbyerne skulle med Dægnene, eller Substituterne, undervise Ungdommen i Børnelærdommen, saa de endelig een gang i et af Sognene hver Uge see til hvorledis dermed tilgaar, og det saa forskaffe, at hvis om Søndagen ej kand forrettis, der til een anden Dag i hver Uge, som er hver Onsdag om Eftermiddagen, bestemmis, saa fremt de ikke have lovlig Forfald, og da skal de een anden Dag dertil tage og bruge, og at hand, som lærer Børnene, gjør det stetze med al Flid og Alvorlighed, uden Forargelse og Forsømmelse, som Præsten selv baade i Provstens og Superintendentens Visitatz vil svare dertil.

2. [2-6-2] Dersom Ungdommen bliver forsømmelig at lære Børnelærdommen, skulle de af Præsten straffis derfor, og Forældrene alvorligen paamindis og formanis, at de jo holde deris Børn dertil, og dem ingenlunde derfra forholde, ej heller nogen af hvis unge Tyende de kunde have i deris Huse, men at de end heller, Morgen og Aften, foruden daglige Bønner, besynderlig paa de hellige Dage, lære de Unge over alt, som de have hos sig, det de selv tilforn have lært, indtil de af Præsten og Dæggen rettis i hvis tilforn ikke vel var fattet, og ydermeere i Lutheri Forklaring kunde undervis, uden de ville hver gang der paaklagis, være skyldige for Helligbrøde, eller omsider straffis med Kirkens Disciplin, som for Motvillighed og Ugudelighed.

VII. Cap:

Om Præsters Embede med Husbesøgelse, Omsorg for de Fattige, Sygis og Misdæderis Besøgelse.

1. [2-7-1] Præsterne skulle have synderlig indseende med, end og stundum Huus fra Huus, hvor meest fornøden er, og beqvemmeligst skee kand, at de, som ere i deris Meenigheder, nære sig redeligen, og holde deris Børn til Lære, Haandverk og anden Tieniste, hvorom der og alvorligen bør at skee Formaning af Præsterne.

2. [2-7-2] Præsterne skulle have Omsorg for de Fattige, og ikke alleeniste formane Sognefolket til at give Almisse, men og gaa dem for derudj med et got Exempel; De skulle flitteligen tilsee, at hvis de Fattige givet og Christeligen tillagt er, de det nyde og bekomme.

3. [2-7-3] Præsterne skulle ideligen besøge de Syge og Vanføre, og flitteligen, naar Aarsag givis, paaminde Folket, at de betimeligen, naar de blive syge, sende Bud efter dem, at de kunde siden dis ideligere komme til dem, og give dem Paamindelse og gode Raad, og ej bie indtil den alleryderste Nød, med i mindre nogen bliver af een brat og uforseet Sygdom forrasket. Hvor Præsterne ere da een gang kaldede, did skulle de siden omstunden komme igien, efter som den Syge haver behov, uden hand haver andre hos sig, som

hannem med Undervisning og Trøst nok fyldistgiøre kunde. Men dersom de ikke kaldis, da ere de undskylte, om de ikke komme.

4. [2-7-4] Det er og billigt, at dersom Præsten, der begæris af den Syge, behøver Heste og Vogn, derhen at komme, de da hannem med Budet tilskikkes.

5. [2-7-5] Begærer og den Syge med Christelig Attraa at være deelagtig i Naderens Sacramente, da skal Præsten hannem det efter forregaaende Skriftemaal og Afløsning meddeele med de sædvanlige Ceremonier.

6. [2-7-6] Præsterne maa ikke i deris Besøgelse anmode den Syge, som ligger paa sin Sotteseng, om noget Verdsligt, som kunde hindre hannem i hans Christelig Bereedelse til Døden.

7. [2-7-7] Præsterne skulle ofte besøge Misdædere, som for deris Misgierninger paa deris Liv side i Fængsel, at de kunde undervise dennem til deris Synders Vederkiendelse og Guds Naadis Tilflugt, at de retteligen kunde bereedis til Naderens Sacramentis Annammelse, som dennem, om de det begære, een eller to Dage, før end de rettis, skal meddeelis.

8. [2-7-8] De skulle og følge dennem til Retterstædet, og intet efterlade af den Undervisning og Formaning, som dem til deris Salighed kand givis, og ej overgive dennem, før end de blive henrettede.

VIII. Cap:

Om Præsters Embede med Egtefolk, Jordemodere og Barselqvinder.

1. [2-8-1] Præsterne have intet med Egte-Personer paa Egteskabs vegne at skaffe, uden at trolove og vie dem tilsammen, og at undervise deris bekymrede Samvittigheder.

2. [2-8-2] Trolovelsen og Sammenvielsen skulle de forrette med de sædvanlige Ceremonier.

3. [2-8-3] De maa ingen i de forbudne Leed, ej heller nogle Ubekiente, som ej ere deris egne Sognefolk, trolove, eller vie tilsammen, før end de fremvise deris Skudsmaal fra den Stæd de komme ere, eller have trofaste Vidner og Forlovere, at de for anden Trolovelse og Egteskab ere frj; Ej heller, naar der er giort lovlig Forbud, før end ved endelig Dom er kient udj Sagen.

4. [2-8-4] De maa og ingen vie sammen, før end der om deris Egteskab er tre Søndager forkyndet paa Prædikestoelen; Ej heller nogen Enkemand, eller Enkeqvinde, før end de have holdet Skifte, og giort Rigtighed med deris Medarvinger.

5. [2-8-5] Trolovelser og Vielser skulle ej holdis i andet Sogn, end Fæstemøen, eller Qvinden er, og sig opholder udj, uden det skeer med hendis Sognepræstis samtykke.

6. [2-8-6] Præsterne skulle alvorligen forbyde de trolovede Personer at søge Seng sammen, før end de i Kirken i Egteskab retteligen blive samlede.

7. [2-8-7] Hver Præst skal have een Bog at tegne ved Dag og Tid deris Navne udj, som hand trolover og vier tilsammen, saa ogsaa de Børns, som hand døber i sit Sogn, Egte og Uegte, tillige med Faddernis Navne.

8. [2-8-8] Præsterne skulle undervise Jordemodere, hvorledis de sig skulle forholde baade med Barselqvinderne og Fosteret, og skulle samme Jordemodere være ærlige og gudfrygtige Qvinder, som sig paa deris Embede forstaa, og boe paa bekvemmelige Stæder, saa vel de Fattige som de Rige til Hielp. Samme Jordemodere, hvis de befinde Fosteret dødt i Moderens Liv, skulle de det Gud befale, og gjøre deris Flid til, at Moderen, som er forrespent, maa blive reddet. Men finde de Fosteret levendis, eller noget fremkomme, dog nær dødt, da skulle de alligevel ikke døbe det, før end det aldelis er født. Er Barnet i Livs Fare, efterat det fuldkommeligen født er, da maa Jordemoderen det døbe med Vand, og ikke andet, om Præsten ikke er ved Haanden, eller nogen skikkelig Mands Person, som er kommen til Skielsalder.

9. [2-8-9] Præsterne skulle formane Barselqvinderne til Bøn og Paakaldelse for deris Foster, saa og at de sig indeholde i fem, eller sex, Uger efter deris Barnefødsel, efter hvilken Tid de skulle holde deris Kirkegang, dog Egteqvinder alleene ledis i Kirken af Præsten, hvor det hidindtil haver været brugeligt.

10. [2-8-10] Præsterne skulle flitteligen i deris Prædikener formane Forældrene, og i Synderlighed Qvinderne, at de med deris Børn have god Varetægt, at de ej for deris Forsømmelsis, eller Uagtsomheds, Skyld komme til Ulykke.

IX. Cap:

Om Præsterne og deris Medhielperis Embede, og Kirkens Myndighed imod de Ubodfærdige.

1. [2-9-1] I Kiøbstæderne skal een hver Sognepræst i sit Sogn nogle af de gudfrygtigste, oprigtigste, ivrigste og beste Sognemænd tilforordnis, som skulle til Christelig Skik og Myndighed at erholde være hans Medhielpere og Bistandere, og, om saa mueligt og tienligt er, skulle Kirkeværgerne og de Fattigis Forstandere for andre dertil af Stigtsamtmanden, Superintendenten, Præsten og Borgemester og Raad forordnis, eller ogsaa i deris Stæd, eller til dennem tvende, eller fire andre af de gudfrygtigste og beste efter Sognets Størelse og Vilkor, dertil forordnis og brugis; Og som det fornemste, som der bør at agtis, er, at de et got ærligt Røgte og Vidnisbyrd om deris Levnet og Christelig Omgængelse have, saa bør og det der hos, saa vit mueligt er, havis i Agt, at saadanne dertil bestillis, som ikke med vitløftig Reisen og Seglatz deris Næring søge. Ikke heller maa de, der eengang dertil ere velforordnede, uden vigtige Aarsager, eller andre bekvemme igien ere at bekomme, letteligen forløvis; Hvorfor de og for andre Bestillinger, som: Formynderskab, Kæmners, Tingmænds, Sandemænds, og deslige, Bestillinger skulle være forskaanede.

2. [2-9-2] Paa Landsbyerne skal Kirkens Forsvar med Provstens Raad tvende af de gudfrygtigste, beste og vederhæftigste Sognemænd til Kirkeværgere bestille, som og skulle være Præstens Medhielpere, og dog, om de for Besværingsskyld det ikke udstaa kunde, maa de hver tredie, eller fierde, Aar forandris.

3. [2-9-3] Fornævnte Medhielpere og Bistandere skulle Præsten derfor tilforordnis. 1. At, naar hand det af dem begærer, skulle de sig med hannem forsamle. 2. Udj alt, hvis hans betroede Tilhørers skikkelige og Christelig levnets Fremdragelse angaar, naar hand det begærer, skulle de hannem troligen raadføre. 3. Og, naar behov giøris, hielpe og bistande. 4. Saa vel som ogsaa selv Agt give, og derforuden randsage, og sig flitteligen bespørge om alt hvis som tvifraadigt kunde være, og til Guds ære og hans Meenigheds Opbyggelse kunde tiene. 5. Og det uden nogen Persons Anseelse Uforsømmet give deris Sielesørger tilkiende, og dersom befindis, at de med nogen, enten for vild, eller Venskab, see igiennem fingre, da skulle de være forfaldne til de Fattige at give sex Lod Sølv, hvilke Præsten med Husbondens Foged skulle forpligtede være at infordre, saa fremt de selv dertil ikke ville svare.

4. [2-9-4] Eeden skal gøris af dem, som dertil udnævnis, for Præsten i nogle af Sognemændenis Nærværelse paa fornævnte fem Artikler, som efterfølger: Jeg N. N. udvalt til denne min Sognepræstis Medhielper lover og tilsiger, at jeg med al Troeskab vil forrestaa dette mit Christeligt Embede, og af min yderste Magt og Formue søge og fordre Guds Ære, samt Kirkens og de Fattigis Gavn og Beste, Præsten i Kirkens Disciplin at giøre tilbørlig Bistand, som her i forskrevne fem Artikler er sagt, saa som jeg vil svare for Gud og Christelig Øvrighed, saa sant hielpe mig Gud og hans hellig Evangelium.
5. [2-9-5] Ingen Geistlig, eller Verdslig, Øvrighed skal hermed betagis deris Jurisdiction, Bestilling, eller Christelig Forsorg, meget mindre skal Sognepræsten noget af sin pligtig Omhue og Bestillings Myndighed herved være betagen; Men skal langt meere tiene hannem til Hielp og støre Myndighed.
6. [2-9-6] Præsten skal, før end hand noget for Medhielperne lader offentlig indkomme, altid med sin egen særdelis og hemmelig Advarsel og Paamindelse først forsøge, om den Skyldige sig vil raade og undervise lade; Men dersom saadan Christelig og venlig Paamindelse intet formaar, da skal hand siden i alle hans Medhielperis Nærværelse og Paahør hannem igien med Alvor formane at rette og bedre sig.
7. [2-9-7] Præsten skal med sine Medhielpere sig i det ringeste fire gange om Aaret til Tamperdagen, eller i samme dags Uge, i Sacristiet i Kirken forsamle, og dersom nogen uden lovlig Undskyldning da udebliver, skal hand give til de Fattige to Lod Sølv, hvortil Præsten skal have indseende, at de udkomme, saa fremt hand ikke selv vil dem udgive: Og ellers ogsaa saa tit, som een hver Sognepræst i sit Sogn noget vigtigt forrefalder, da skal hand om Søndagen efter Tienisten forsamle fornævnte Medhielpere, enten naar hand selv noget, som Raadførelse udkræver, haver formerket, eller hand af nogen af dennem der om noget, som saadant kunde udkræve, er bleven advaret, og, dersom noget tvifraadigt, eller vigtigt, forrefalder, da skal Provsten og tvende næste Herrets-Præster hosvære med Raad og Myndighed alting at forrette, naar Præsten det af dennem begærer.
8. [2-9-8] Hvad Synder og Laster, og alt hvis Præsten i Guds Ord er befalet at straffe, det samme bør hans Medhielpere at staa hannem bi udj, om behov gøris; Men særdelis bør de at have indseende med saadanne Laster, som ellers ved sædvanlig Rettergang ikke saa beqvemmeligt er at afskaffe, eller bevise, som: Prædikens Forsømmelse, hellige Dagis Misbrug til Gilde, Drik, Dobbel, Gøglen, Fikten, eller andet saadant, Fraholdelse fra Sacramentet over et fierding, halft, eller heelt, Aar, idelig Sværen og Banden, Guds Ords Skiemt og Misbrug i Omgængelse, ond Forligelsemaal imellem Egtefolk, som Uchristelig, uden billige Aarsager, sig imod hin anden forholde, saa og Forældre og Børn indbyrdis, Halstarrighed hos trolovede Folk, som ikke ville lade sig sammenvie til Egteskab, lætfærdig Skanderen og Snak, lætfærdig Selskabs Besøgelse og Omgængelse, Rufferj, Fylderj og idelig Drukkenskab, Ubillig Fordeel i Kiøb og Sal, Ulovlig Aager, Gierighed, i Synderlighed Ungdommens Forførelse til Drik, Dobbel, Letfærdighed, overflødig Bekostning og Ødselhed. Med dette og alt saadant bør een hver af Præstens Medhielpere, saa vel som Præsten selv, hver for sig, som det først spørger, at forrekomme, og med hemmelig Formaning og ivrig Advarsel giøre deris Kald med Flid, at saadant maa afskaffis, saa vel som ogsaa siden sig samtlig raadføre, hvorledis det best skee kand; Og ligesom ingen dermed bør at beskæmmis, men alting, det hemmeligste mueligt er, at forrettis, saa bør og ingen deris Advarsel ilde at optage, men for een Christelig Kierligheds Øvelse og broderlig Skyldighed at holde.
9. [2-9-9] Men dersom saadan hemmelig, Christelig, sagtmodig og broderlig Advarsel ingen Frugt vil skaffe, da maa Præsten ved Dæggen, eller Klokkeren, som een kunde til sig tage, om behov gøris, lade samme

Person for sig kalde, og da i sine Medhielperis samtlig Paahør med Iver og Alvor hannem igien undervise, og laste og straffe saadan Guds Ords haarnakket og halstarrig Foragt.

10. [2-9-10] Dersom den Indkaldede ikke møder, og ikke haver Uforbigængelig Forfald, hvorpaa af dennem strax kand kiendis, da skal hand saa meget meere vorde mistænkt, og strax findis til to Lod Sølvs Straf til Husarme; Men skeer det tiere af Modvillie og Foragt, da skal hand advaris at holde sig fra Naderens Sacramente, indtil hand beviser det hellige Kirke-Embede sin tilbørlig Lydighed og Ære, saa og truis med Band, og da skal hannem aarsagen dertil udtrykkeligen formældis.

11. [2-9-11] Dersom endda al saadan Paamindelse og Refselse intet vil frugte, men meere foragtis, da skal Sognepræsten, efterat hand sig med Provsten og Superintendenten derom raadført haver, trende Søndage lyse til Band, og ellers tit og ofte tilforn af Prædikestoelen gjøre Bøn og Formaning for samme Person. Men om disimidlertid ingen kiendelig Forbedring bevisis, da skal Præsten siden ved Navn udelukke samme Person af Guds Meenighed og Samqvem, og bruge den Maade, som i Ritualen findis.

12. [2-9-12] Den, som Bandsat er, maa ikke stædis til Naderens Sacramente, ej heller være Vidne til Daaben, ej heller indbydis, eller komme, til nogen hæderlig Samqvem, før end hand sig med Gud og hans hellige Meenighed igien aabenbarlig forliger.

13. [2-9-13] Indbyder nogen videndis saadanne til Fadder, eller anden hæderlig Samqvem, da skal hand derfor efter Præstens og hans Medhielperis Betænkende være forfalden, enten til at staa aabenbare Skrifte, eller give noget til de Fattige. Indtrænger den Bandsatte sig til noget, som hannem her forbudet er, bøde derfor til sit Herskab, som derom af Præsten skal advaris. Befindis Herskabet der over ikke at straffe, da skal Præsten give Superintendenten det tilkiende, som det siden for Kongen skal anbringe.

14. [2-9-14] Den, som saaledis Bandsat er, maa imidlertid tilstædis at høre Guds Ord i Kirken; Dog skal hand have særdelis et stæd for sig, hvor det hannem forordnis, og skal Præsten derforuden tit og ofte saadant Menniske formane, og, naar Lejligheden givis, lære og undervise, at hand sig omvender, og med Gud og sin Øvrighed forliger.

15. [2-9-15] Men dersom hand inden Aar og Dag sig ikke ved aabenbarlig Bekiendelse og Afbøn i Guds Meenighed igien indlemmer, da skal hand for Provstemodet indstævnis, og da ved Dom sit Herskab overantvordis, og siden af Kongens Riger og Lande forvisis.

16. [2-9-16] Dersom da den Bandsatte formeener sig i een, eller anden, Maade at være for urettet, da maa hand Sagen til Kongens højeste Ret indstævne, og siden gaais derom hvis Ret er; Dog skal hand strax tage Stævning, med mindre Exsecutionen skal have sin gænge.

17. [2-9-17] Men dersom nogen, enten fra Naderens Sacramente haver været udelukt, eller med Band truet, og vil sig dog omvende, og gjøre een alvorlig og hiertelig Bekiendelse, eller andre, som bør at staa aabenbare Skrifte, eller de, som inden Tinge med oprakte Fingre befindis Meeneedige at være, eller de, som til Tinge have været sigtede og Tyverj overbevist, og dog benaadede; Item de, som for Manddrab ere benaadede, og de, som Bandsatte have været, og nu een ret alvorlig og Hiertens Omvendelse begære at bevise, de maa igien for deris aabenbarlige Forseelser og Forargelser aabenbarligen til Meenigheden annammis, hvilket skee skal efter Prædiken til Højmesse, imens Meenigheden er tilstæde, og ikke, enten til

Froprediken, eller før end Tienisten begyndis til Højmesse. Afløsningen skal være efter den dertil i Ritualen forskreven Maade.

18. [2-9-18] Naar den Bandsatte er saaledis igien i Guds Meenighed indlemmet, og haver derpaa efter sin Christelig Omvendelse bekommet Afløsning, da maa ingen, enten til Tinge, eller i anden Forsamling, eller nogenstæds, hannem det bebrejde; Og saa fremt nogen det gjør, da skal hand give tyve Lod Sølv til Straf, til lige Deelee imellem de Fattige og den, som det blev bebrejdet, og om hand ikke formaar dem at udgive, stande aabenbare Skrifte.

19. [2-9-19] Døer nogen Bandsat, som ikke, enten aabenbare i Kirken, eller paa sin Sotteseng bliver, afløst, da maa hand ikke begravis i Kirke, eller Kirkegaard.

20. [2-9-20] Dersom nogen, der aabenbarlig haver syndet paa et Stæd, og kand ikke saa lettelig komme did igien, hvor Meenigheden aabenbarlig skulle forbedis, for adskillige Aarsagers Skyld, begærer hiertelig Afløsning paa det Stæd, som hand da befindis paa, kand det hannem og aabenbarligen tilladis; Dog saaledis, at den Præst, som er paa det Stæd, hvor Synden er bedreven, beskedentlig tilkiendegiver den heele Sags Omstændigheder og Lejligheder, at samme Person maa uden Fare aabenbarligen afløsis, saa og beder den Sognepræst at gjøre det, i hvis Meenighed hand da findis at være. Og, naar samme Person der er afløst, skal Sognepræsten den forrige Præst tilskrive det hos sig at være forrettet, at hand det derefter kand forkynde ogsaa aabenbarligen i sin Meenighed, som til at afbede den begangen Forargelse paa samme Persons vegne, hvorpaa hand paa det andet Stæd hafde bekommet Afløsning.

21. [2-9-21] Naar nogen for sin Forseelse bør at staa aabenbare Skrifte, og hand sig med et angerfult Hierte og gudelig Andagt dertil indstiller, da skal Præsten stæde hannem til Afløsning, om end skiønt Herskabet sin Rettighed ikke bekommet haver.

22. [2-9-22] Hender det sig, at nogen Ubekient, som i Kongens Riger og Lande født er, og holdis fra Sacramentet, fordj hand ikke skaffer Bevis om sit Liv og Levnet, sig saaledis forseer, at hand Kirkens Disciplin bør at udstaa, da skal hand dog ikke til aabenbarlig Afløsning annammis, med mindre hand skaffer Bevis; Og hvis hand den ikke skaffer inden een vis forrelagt Tid, da skal hand til Provstemodet indstævnis, og saaledis med hannem handlis, som her oven for om halstarrige Bandsatte er mældet.

23. [2-9-23] Ingen maa af den Christen Meenighed udelukkis, eller bandsettis, ej heller maa lysis til Band for den, som ikke vidis hvem hand er; Men dersom nogen Synd og Utilbørlig Gierning af Ubekient Menniske bedrivis, da skal Præsten af Prædikestoelen bede og formane Gud, at, saa fremt samme Menniske lever, det maatte blive kient, aabenbaret og tilbørligen straffet, og komme til sine Synders Bekiendelse og Omvendelse: Derhos, at efterdj samme Menniskis Synder, som hand holder hemmelig, ere hannem i Himmelen forbeholdne, og hand derfor er saa meget dis længre fra sin Omvendelse, som hand holder sig Ubekient for Guds Ords Tienere og den Christen Meenighed, da skal hand advaris, om hand saa er ved Haanden, at hand den Formaning hører, eller og derom spørge kand, at hand holder sig fra Christi Legems og Blods Sacramente, efterdj hand er i Guds Vrede, indtil hand sig bedrer, bekiender og omvender.

24. [2-9-24] Dersom nogen Husband, eller Herskab, befindis at ligge og øve sig i nogle aabenbare Synder og Laster, imod Gud i og sin egen Samvittighed, eller og sine Tienere fra Guds Tieniste med Hoverj, eller anden Syssel, uden største Aarsag og Fornødenhed, om Bede- eller Hellig-Dage findis at holde, da skal Præsten i det Sogn, som samme Person er boesat, eller og sig opholder, først i eenrum hannem advare; Og dersom

det ikke vil hielpe, give Provsten og Superintendenten det tilkiende, hvilke fornævnte Person skulle for sig indkalde, og iligemaade med hannem med Band, og andet, sig forholde og procedere, saa som de for Gud og Kongen i sin Tid agte at forsvare, om de herudj af nogen Persons Anseelse sig lade betage og afholde fra at forrette det, som de Gud og Kongen pligtige ere i deris Bestilling at efterkomme. Dersom da saadan Person enten med Trusel, Beskikkelse, eller anden Gevalt, sig paa nogen Guds Ords Tiener understaar sig at forgribe, da skal det ingenlunde blive Ustraffet; Og saa fremt Præsten sig ikke herefter retter, da skal hand af Kongens Stigtsbefalningsmand og Superintendenten tiltalis og dømmes fra sit Kald; Og dersom Kongens Befalningsmand, eller Superintendenten, ikke Kongen det tilkiendegiver, skulle de give fire hundrede Lod Sølv til næste Hospital.

25. [2-9-25] Dersom ellers nogen paa Præsten, eller hans Medhielpere, skielder, eller nogen af dem for deris velmeente hemmelig Advarsel og Refselse beskikker, da bør det deris Øvrighed at tilkiendegivis, som derover skulle straffe; Og hvis de det efterlade, da skal det paa højere Stæder andragis.

26. [2-9-26] Og eftersom Præsten med sine Medhielpere got og Christeligt Betænkende, Limfældighed og Beskedenhed, i tviflraadige Sager haver at bruge, saa skulle de Sager, som alleene i eenrum for dennem forrettis, med Paamindelse, Formaning, Forspørgen og Advarsel om udspret Røgte, ikke siden til nogen udvortis Verdslig Forhør, eller Proces, drivis imod dennem, om end skiønt alting ikke befindis, som Røgtet gaar, eller for Verdslig Ret komme nogen til Skade i nogen Maade. Og paa det den Berøgtede, om hand Uskyldig er, ikke skal komme i Vanrøgte, da skal intet skriftlig fattis om saadant; Men alting hemmelig i deris Mode holdis og forrettis; Og om Præsten, eller hans Medhielpere, noget, som hemmeligt er, udføre, da skal hand miste sit Kald, og een hver af dem give til de Fattige trediesindstyve Lod Sølv.

27. [2-9-27] Præsterne skulle og alle dem, som med Sværen og Banden sig dagligen forsee, udj Skriftemaal derom beskedentlig og med Betænkende advare, saa og een hver i Prædiken og Skriftemaal tilraade, at de i deris Huse dermed tilbørlig Indseende have; De skulle og i alle ærlige Samqvemme paaminde dem, som i saa Maade Gud fortørne, og derhos formane, at de noget til de Fattige udgive; De skulle og deris Navne, som sig herimod motvilligen anstille, antegne og til Herskabet overlevere, som tilbørligen dennem bør at straffe.

28. [2-9-28] Befindis Præsten, eller hans Medhielpere, i deris Bestilling at see igiennem Fingre, eller være forsømmelige, da skulle de efter Kongens Stigtbefalningsmands og Superintendentens Sigtelse straffis, som vedbør.

29. [2-9-29] Naar nogen Tvist, eller Ueenighed, kunde indfalde imellem Forældre og Børn, Husbond og Hustrue, trolovede Folk, eller og andre Naboer og Venner, som Christeligt og best var at kunde uden Vitløftighed og anden Eftertale i Stilhed vorde bilagt, da bør og kand een hver, som meest Christeligt Hierte haver, og meest begærer at skye Forargelighed, Had og Avinds onde Begyndelse, enten beklage sig for sin Sielesørger alleene, eller, om det ikke vil hielpe, for hannem og hans Medtjenere tilhaabe, og saaledis give Christeligen Aarsag til, at af een ringe Misforstand ikke skulle følge een Hednisk Uforligelighed, men meget Ont i Tide kunde forrekommis. Findis nogen forargelig i saadan Uforligelighed at fremture, da handlis med hannem saaledis, som tilforn om Halstarrige er mældet.

X. Cap:

Om Præsters Embede med Lig.

1. [2-10-1] Præsterne skulle kaste Jord paa de Døde, naar de ere hensatte, eller i Jorden nedsatte, og dersom de have Stunder, og ere bedne derom, skulle de paa Prædikestoelen holde een Prædiken og Formaning af Guds Ord til Folket, og hvis dennem derfor godvilligen givis, maa de annamme, enten de ere Kiøbstæd- eller Landsbye-Præster; Men ingenlunde maa de nogen forreskrive, hvad, eller hvormeget, de ville have, under deris Kalds Fortabelse. For Jorden alleene at paakaste maa de intet tage paa Landsbyerne.
2. [2-10-2] Udj Ligprædikener skulle de holde Maade med den Dødis Livs og Levnets Opregnelse og Berømmelse, og vogte sig, at de intet sige, som kand være imod deris egen Samvittighed, saa og at de intet Usømmeligt om den Døde mælde.
3. [2-10-3] Udj Pest og smitsomme Sygers Tider skulle de i Kirken gjøre kort og kun half saa lang Ligprædiken som ellers, og paa Kirkegaarden i Stædet for Ligprædiken alleene gjøre een kort Formaning, eller læse een Bøn og Herrens Bøn, og derudj med de hosværende Gud om Sygdommens Formildelse, og anden Nødtørft paakalde.
4. [2-10-4] De maa ej kaste Jord paa, eller holde Ligprædiken over nogen, som for sin Misgierning er bleven rettet, eller har myrt sig selv med Villie, eller er bandsat og ikke afløst, eller er dømt til mindre Mand, før end Øvrigheden og Sagsøgeren er tilfredsstillet.

XI. Cap:

Om Præsters Liv og Levnet, Forseelser og Bøder.

1. [2-11-1] Præsterne skulle i al deris Liv og Levnet og Omgængelse sig saaledis anstille, som det Guds Ords Tienere bør, at deris Tilhørere kunde tage gode Exempler af dem, og deris Liv og Lærdom kand svare hin anden til Opbyggelse og uden Forargelse, saa at de ikke selv med deris Liv og Levnet deris Embede vanære; Men sig saaledis altid forholde, som deris Kalds Værdighed udkræver.
2. [2-11-2] De skulle altid gaa i rette Præste-Klæder, som kand sømme een Guds Ords Tiener: Ingen Vaaben, Kaarer, eller Bysser, bære, eller med sig føre: Deris Hustruer og Børn skulle klæde sig tarveligen, som den Stand sømmer, uden al Overdaadighed.
3. [2-11-3] Ingen Præst maa sig med andens Kald bevare, enten med Guds Tienistis Forrettelse, Ligprædiken, eller i andre Maader, uden det skeer efter den rette Sognepræstis Begæring, og med hans Villie, eller Superintendentens Befalning.
4. [2-11-4] Præsterne maa ingen Brandstød- eller Trøgle-Breve give nogen, men alleeniste een Forskrivelse til Øvrigheden om deris Nød og Trang.
5. [2-11-5] De skulle ingen Sognevidner underskrive, eller forsegle; Men Skudsmaal skulle de give, som de agte at forsvare.
6. [2-11-6] Præsterne paa Landsbyerne skulle holde tilbørlig Lykkelse, Gierder, Hegnet og andet, med deris Naboer, paa det de skulle ikke komme i Kiv og Trette med dem; Men holde sig fra deris Gadestævne, ej heller komme til Tinge, uden de højliggen nødis dertil, og have tilforn derom sig med deris Provst og Superintendent raadført.

7. [2-11-7] De skulle betimeligen udgive hvis Giesterj, eller andet, som de i Kongens Jordebog staa for, saa og den Pension af deris Kald, som de hidindtil givet have.
8. [2-11-8] Ingen Præst maa reise langvejs hen i Stigtet, uden hand giver Provsten det tilkiende; Ej heller uden Stigtet uden Superintendentens Forlov; Og dog skal hand alting saaledis beskikke, at intet i hans Fraværelse bliver i Embedet forsømt.
9. [2-11-9] Præsterne skulle ingen Kiøbmandskab bruge, uden med hvis hiemme hos dem selv avlis og giøris: Meget mindre skulle de holde noget Drikkehuus, eller selge, enten Øl, eller Brændevin.
10. [2-11-10] De maa ingen Verdslige Bestillinger sig med bevare, som: Fogeds, Skrivers, Procurators til Tinge, Kiøgemesters til Bryllupper, eller andet Vertskab.
11. [2-11-11] Hvilken Præst sig i Naderens Sacramentis Forrettelse Uagtsom og Utilbørlig forholder, og Vinen for Brødet uddeeler, skal strax Prædikestoelen forbydis, og holde sig fra den, og efter offentlig Afbed af Provsten afløsis: Eller og, om den, som sig forseer, selv er Provst, af Superintendenten, eller, om hand af Sygdom, eller anden lovlig Forfald, forhindris, af een dertil af hannem forordnet fornemme Provst; Siden skal hand, som sig forseet haver, for Provstemodet af Superintendenten indstævnis, og efterat om hans Livs og Levnets Forhold flitteligen er vordet randsaget, da, saa fremt det befindis klarligen, at hand enten for Uskikkeligt Levnet er berøgtet, eller af Drukkenskab samme Forseelse haver begaaet, bør hand baade Kald og Embede at have forbrut. End befindis hand ellers i Liv og Levnet i alle Maader skikkelig, og haver slig Forseelse af bar Uagtsomhed og dybe Tanker beganget, da maa hand sin Forseelse efter aabenbar Afløsning med Penge-Straf til fattige Præste-Enker afsone, efter Kongens Stigtbefalningsmands og Superintendentens Sigelse. Men befindis nogen af Sygdom og Uformodentlig Skrøbeligheds Tilfald at være overilet, da maa hand blive ved Kaldet, og een Capellan underholde; Dog maa hand ikke selv noget for Alteret forrette.
12. [2-11-12] Provsten skal dennem, som saaledis have annammet Sacramentet, i eenrum for sig tage, og dem undervise, hvor storlig de sig forseet have, i det de ikke selv agtede, hvad de gjorde; Dog skal hand derhos trøste dem i dette saa vel som andre syndige Tilfald, og siden offentlig alle Tilhørerne advare, at de sig vel skulle betænke, at dersom nogen saadan Tilfald kunde forrekomme, de heller selv med sagtmødig Advarsel det hos Præsten forrekomme, end som sig i hans Ubetænksomhed giøre deelagtige. Der efter kunde de, som saadant er vederfare, efter hemmelig Paamindelse og Skriftemaal igien annammis til Sacramentet.
13. [2-11-13] Hvilken Præst til Egte tager noget Qvindfolk, som af anden tilforn besovet er, eller befindis at have søgt Seng med sin Hustrue, før end de til Egteskab ere sammenviede, miste sit Kald efter lovlig Proces.
14. [2-11-14] Befindis nogen Præst saa beskænket, at hand ikke kan giøre sit Embede uden Forargelse, om hand fordris til nogen, da skal hand strax uden videre Paamindelse dømmis fra sit Kald; Og derfor, naar nogen Geistlig Mand bliver til noget ærligt Vertskab indbøden, skal hand ingenlunde sig til Drukkenskab lade bevæge, ej heller til nogen anden Overflødighed, Nattesæde, Letfærdighed i Snak, i Dantz, eller noget saadant; Ingen maa heller anmode hannem, meget mindre ville nøde hannem til nogen Drukkenskab.
15. [2-11-15] Præsterne skulle beflicte sig paa at have og bruge foruden Bibelen gode tienlige Bøger, som af vise og lærde Mænd ere vedtagne. Haver Præsten Middel, og vil ikke forskafe sig saadanne Bøger, naar

hand af Provsten, eller Superintendenten, derom er bleven paamint, da bør hand at straffis derfor efter Superintendentens Sigelse.

16. [2-11-16] De Bøder, som Præster, eller andre Geistlige, blive tildømte at udgive for Forseelser, som til deris Afsettelse fra Kaldet ej strekke, skal givis til fattige Præste-Enker, i hvo og jus Patronatus til Kirkerne haver. Det samme skal og forstaais om de Lejermaals Bøder, eller andre deslige Bøder, som ej strekke sig til den gandske Boeslod og Formuis Fortabelse, hvilke der kand falde paa Præstegaardenis Grund, og skulle udgivis af deris Tienistefolk og Tyende.

XII. Cap:

Om Præsters Boliger og Indkomster.

1. [2-12-1] Præsterne skulle boe i deris Sogne, og hos deris betroede Meenighed, og i deris rette Præstegaarde, hvilke de skulle beholde frj med al deris Rettighed og rette Tilliggelse, som der af Alders Tid tilligget haver; Og hvor der ere tvende, eller fleere, Præstegaarde, da skal Præsten boe i den eene, og nyde af dens Skov frj Olden og fornøden Ildebrand, og af de andre Gaarde, saa vel som af Bøndergaardene, der til hans Bord tillagte ere, skal hand opbære og nyde al Frugt og Landgielde, saa og Herligheden, saa vit hand haver haft i rolig Hævd i tyve Aar, eller og hand beviser hannem med rette at tilhøre.

2. [2-12-2] Om saa er, at der ikke er Skov til den Gaard, som Præsten iboer, da skal hand nyde frj Olden og frj Ildebrand til Skiellighed af de Skove, som ligge til den anden Præste- eller Annexe-Gaard, om der er Skov til; Dog skulle de, som have Tilsyn med Præsteskovene flittig tilsee, at Præsterne dem ikke forhugge.

3. [2-12-3] Af Annexe-Gaardene nyde Præsterne selv alle Tiendens Deelee.

4. [2-12-4] Med Præstegaardenis Bygninger, som Præsterne boe udj, og dennem er tillat at maa sig tilforhandle for et hundred Rix Daler, og alle de Penge, som deraf kand indbringis, ere de Fattige i Kiøbenhavn overdragne, skal forholdis, som efterfølger: 1. Skal ingen Creditorer, i hvad Gields Fordring de hos Præsten, hans Hustrue, Børn, eller Arvinger kunde have, enten i Præstens levende Live, eller efter hans Død, ved hvad Navn, eller under hvad Prætext, det og være kunde, tilstædis nogen Udlæg, Forsikkring, eller Pant, i nogen tilkiøbt Præstegaards Bygning at bekomme; Men hvis den Indehavende Boe og Formue ikke kunde tilstrekke til den bortskyldige Gields Afleggelse, maa Creditorerne hos den afdøde Præstis Efterkommere saa meget bekomme, som Bygningen første Kiøb kostet haver, hvis den dis imidlertid ikke er bleven brøstfældig; Men dersom den højere skulle vurde vurderet, skal det øvrige den Afdødis Hustrue og Børn til een ringe Underholdning tilkomme uden nogen Creditorernis Præention og Forhindring; Dog skal i een hver Præstis Sterfboe, som een prioriteret Gield, forlods udtagis, hvis den afgangen Præst til de Fattigis Directeurer for den afkiøbte Præstegaards Bygning kand være skyldig bleven, saa vel som i Sædlands Stigt for hvis hand til Præste-Enkerne kand have anlovet at udgive, eller paa Rente have. 2. Dersom nogen tilkiøbt Præstegaards Bygning ved Ulykkelig Hendelse afbrændis, da skal til dens Opbyggelse givis af hver Kirke i samme Stigt, hvor Ulykken skeet er, som nogen Middel haver, een Rix Daler. 3. Naar nogen Præst, som sin Præstegaards Bygning betalt haver, ved Døden afgaar, da skal hans Efterkommere i Kaldet betale hans Arvinger samme Bygning og dens Forbedring efter to næste Præsters og to beste Sognemænds Vurdering; Dog saa at Vurderingen ikke overgaar fem hundrede slette Daler. 4. Naar nogen Præstis Hustrue ved Døden afgaar, da maa ikke Præstegaardens Bygning, naar Skifte holdis, saa som noget Sterfboen tilhørende, komme til Deelning; Men efter Præstens Død skal den komme hans Børn og egne Arvinger til

beste, og til dennem alleene af Efterkommeren efter Vurderingen betalís. Men gifter Præsten sig igien, og efter sin dødelig Afgang een Hustrue efterlader, da tager hun lige Lod i Gaardens Vurdering, som i anden Sterfboens Formue. 5. Haver nogen Præst ikke villet sig tilforhandle sin Præstegaards Bygning for overskrevne hundrede Rix Daler, da skal hand aarligen til hver ellefte Junii erlegge til de Fattigis Directeurer sex Rix Daler, som ere Renten af fornævnte Hovedstoel, uden al Vederlag; Og naar hand ved Døden afgaar, skal det være de Fattigis Directeurer paa de Fattigis vegne tilstæt, Gaarden at lade vurdere, og forlods ud paa dens Brøstfældighed lovlíg Fæld tage efter Lands Maneer af beste Gods, og hvis dennem da synis for de Fattige nyttigst at beholde, saasom enten hvis Gaarden bliver vurderet for, om den befindis vel holden ved magt, hvilket Efterkommeren i Kaldet da til de Fattige alleene, og ikke til den afgangne Præstis Arvinger, eller Creditorer, skal betale, ligesom de Fattigis Fuldmægtige med hannem derom paa Directeurens vegne vorde forligte, eller om det synis for de Fattige gavnlígere, kand de Fældet nyde og beholde; Hvor imod da Efterkommeren i Kaldet den brøstfældige Gaard frj kunde foræris, eller, for hvis billigt er, forundis, med de Vilkor, at hand den aarligen bygger og forbedrer, hvilket hans Arvinger siden, uden videre Betalning, af Efterkommeren skal betalís. 6. Lader nogen Præst imidlertid sin Gaards Bygning forfalde, skal det være Directeurerne frit for, naar saadant dem tilkiendegivis, Gaarden uden Ophold at lade syne, og dens Brøstfældighed ved Uvillige Dannemænd taxere, hvilket af Præstens boe skal udtagis, og strax paa Gaarden settis, med mindre hand stiller nøjagtig Forsikkring for sig, at hand det paa Gaarden inden et Aars Forløb vil anvende, og skal de Fattige dog efter forrige Præstis Død have Magt med Efterkommeren i Kaldet derom at capitulere. 7. Paa det Directeurerne altid kand have een rigtig Videnskab om Præstegaardenis Beskaffenhed, da skal Kirkernis Forsvar med Provsterne dennem Underretning flittig herom giøre, saa ogsaa efterkomme alt hvis Directeurerne af dennem til de Fattigis Gavn og Beste i denne Post at forrette begærende vorde, som de agte at forsvare.

5. [2-12-5] Præsterne skulle nyde deris Tiende og Offer paa de tre store Højtider, til Brudevielse, Børnedaab og Barselqvinders Kirkegang: Saa og een Høstdag af Husmænd og Husqvinder, som ikke selv have Kornsæd til deris Huse paa Landsbyerne: Og i Kjøbstæderne deris Præstepenge tvende gange om Aaret, saa som de hidindtil nydt have.

6. [2-12-6] Dersom Præsterne noget er frakomet med Uret, enten Gaarde, Huse, Agre, Eng, Skov, Fiskevand, eller noget saadant, da skulle Kirkens Patroner, eller Kongens Befalningsmænd, deele samme Ejendom dertil igien med rette; Iligemaade skulle de dennem tilhielpe, at de af Sognefolket deris Rettighed til gode rede bekomme, og i alle Maader dennem mod Uret forsvare.

XIII. Cap:

Om Præste-Enkers og Arvingers Vederlag. som kaldis

Naadens Aar.

1. [2-13-1] Naar nogen Landsbyepræst dør, efterat Rug er saaet, som kort efter St. Mortens Dag, da skal hans efterlevendis Enke, Børn, eller Arvinger, have den heele Rugsæd, som er lagt, og den halve Bygsæd, som tilkommendis vaar skal leggis, med den halve tilkommendis Tiende.

2. [2-13-2] Men dør hand efter Bygsæden, som imellem Voldermisse og St. Bartholomæi Dag, da maa de høste det, som saaet er, tage det Aars halve Tiende, og have siden den halve Rugsæd, som skal leggis.

3. [2-13-3] Men døer hand imellem St. Bartholomæi Dag og St. Mortens-Dag, da skal de beholde det Aars Tiende alsammen, og have den tilkommendis Rugsæd alleene.
4. [2-13-4] Under Sæden forstaais alt det slags Korn tillige med Engen, som det Aar høstis og biergis i den Vong, som de Sæden bekomme af.
5. [2-13-5] Til den Sæd, som skal leggis, og Efterkommeren nyder half af, naar den høstis, skal Efterkommeren udstaa den halve Omkostning, som derpaa gaar med Pløjning, Sædekorn og Høstarbejde.
6. [2-13-6] Alt det Offer, som inden Kirken falder, fra den Dag Præsten døde og indtil Aarsdagen derefter, skal deelis i tvende lige Deelee, hvoraf Enken og Arvingerne bekomme den eene, og Efterkommeren den anden; Men hvad som Efterkommeren givis uden Kirken, som for Ligprædiken og anden Tieniste, det beholder hand alleene for sin Umage. Iligemaade deelis og al Landgielden og anden sædvanlig Retzel, som af Gaardmænd og Husmænd givis.
7. [2-13-7] Præste-Enken beholder Præste-Gaarden et gandske Aar omkring, dog saa, at hun den forsvarligen ved lige holder. Imidlertid skal hun forskaffe Efterkommeren nogen beqvem Værelse derudj med Seng, Ild og Lys, og holde hannem til Kost, indtil et andet Aar hand tager Renten af Kaldet.
8. [2-13-8] Hvis Efterkommeren herudj afgaar, det skal hand, om hand i levende Live kommer fra Kaldet, eller efter hans Død hans Efterleverske og Arvinger, have Vederlag for, paa den Maade, som sagt er.
9. [2-13-9] Hender det sig, at Efterkommeren strax efter sin Formands Død træder til den fulde og heele Indkomst, da kand hans Efterleverske og Arvinger ikke holde sig til noget Vederlag for det, som hand ikke haver mist.
10. [2-13-10] Dersom Enken paa Landet ikke bliver i Kaldet efter Præstens Død forsynet, da skal Efterkommeren aarligen af Kaldet give hende noget til Underholdning, som Provsten og tvende Præster i Herredet efter Kaldets Lejlighed og hendis Vilkor kunde billigt eragte; Dog at det ikke overgaar den ottende Part af Kaldets visse Indkomme, hvilket hun skal nyde, saa længe hun sider i et ærligt og Uberøgtet Enkesæde, og hende af Præsten leveris, dersom hun sig opholder inden Herredet; Hvis ikke, da det leveris i næste Kiøbstæd paa det Stæd, som Enken det er begærendis; Men hvis i Kaldet findis fleere end een Enke, da bør samme Pension at lignis imellem dennem efter deris Vilkor og Tilstand af Provsten og tvende Præster med Superintendentens Raad.
11. [2-13-11] Naar nogen Kiøbstædpræst døer, da skal i lige Maade hans Enke beholde Præstegaarden et Aar omkring, med mindre hun af Kirkeværgerne imidlertid bliver forseet med een beqvem Boelig, hvilken hun frj skal nyde, saa længe hun sider i et ærligt og Uberøgtet Enkesæde; Og ellers skal hun efter sin Mands Død, og hans Børn, eller Arvinger, een sinde have halfdeelen af den aarlige visse og Uvisse Præsterente, undtagen Trolovelse- og Begravelse-Penge, at regne fra Præstens Død indtil Aarsdagen derefter. Siden skal Øvrigheden foruden frj Boelig forsee hende og hendis Børn, om hun selv ingen Middel haver, med nogen Ophold af de Fattigis Penge: Men hvis ingen Middel dertil findis hos Øvrigheden, da skal Efterkommeren give hende noget aarligen til Underholdning efter Kaldets Lejlighed, og Provstens og tvende Præsters Sigelse.

12. [2-13-12] Præsters og andre Geistlighedens Enker, som nødis til i Kiøbstæderne sig at nedsette, skulle, saa længe de i deris Enkesæde side, og føre et Christeligt og ærligt Levnet, være frj for al borgerlig og Byens Skat og Tyng, om de end skiønt drive nogen ringe Handel; Men dersom de bruge nogen stor Handel, da give de af Handelen alleene. Men de, som befindis gandske fattige at være, skulle herforuden ogsaa være frj for al Indquartering, Vagthold og deslige.

13. [2-13-13] Hvor i Kiøbstæderne, eller paa Landsbyerne, er Capellan i Kaldet, som lønnis af Sognepræsten, og ikke haver sin visse Rente i andre Maader, der skal efter Sognepræstens Død Arvingerne og Efterkommeren, begge lige eens, Aaret omkring hannem underholde, eftersom de lige udj Renten og Fordeelen opbære.

14. [2-13-14] Hvad Kongelige Skatter, eller Paalæg, paabydis af Kaldets Indkomst, skal een hver udgive, som hand deraf opbærer og nyder.

XIV. Cap:

Om Capellaner, eller Præstiernis Medtienerere.

1. [2-14-1] Hvilken Sognepræst, som for Alderdoms, Skrøbeligheds, eller Sognenis Vitløftigheds, Skyld behøver een Medtiener, hand maa med Superintendentens og Provstens Raad sig een skikkelig Person, end og sin egen Søn, om hand dertil duelig befindis, udvælge dertil, og hannem til Superintendenten forskrive, at hand hannem til Embedet indvier; Dog at den, som haver Rettighed til at kalde Sognepræst, beholder sin Ret Ubeskaaret, naar Sognepræsten, enten dør, eller Kaldet afstaar.

2. [2-14-2] Ellers maa ingen Sognepræst, saa længe hand er ung og karsk, tage Capellan, hvilken hand kand give een ringe Ting for al Tienisten og Umagen, og selv leve i Ørkisløshed og Vellyst, og optage dog al Renten.

3. [2-14-3] Hvis Contract imellem Sognepræsten og Capellanen oprettis, skal af Provsten med underskrivis og forseglis, at det kand gaa lidelig til paa begge Sider; Og skal det i Kaldsbrevet indføris, hvad Capellanen aarligen skal have til Løn, og at Sognepræsten vil beholde hannem hos sig, saa længe hand skikker sig ærligen og vel, og indtil hand med andre bedre Vilkor bliver forsynet.

4. [2-14-4] Hvad Omkostning Capellanen gjør paa Reisen til Superintendenten at lade sig overhøre og indvie, det bør Sognepræsten at betale.

5. [2-14-5] Ingen Sognepræst maa forskyde nogen Capellan af sin Tieniste, som begærer deri at blive, uden hand tilforn faar hannem overbevist nogen saa stor Brøst, at hand uden Forargelse ikke kand blive, og lovlig Dom imellem dem bliver given, indholdendis billig Aarsag til saadan Skilsmis.

6. [2-14-6] Dersom nogen Capellan uden skiellig Aarsag letsindelligen, Provsten og Superintendenten Uvitterlig, overgiver sit Kald, da have han sig selv det at tilregne, om hand ej til andet Stæd forhielpis, om han end skiønt baade Præstens og Sognemændenis gode Vidnisbyrd haver.

7. [2-14-7] Superintendenten maa ej Sognepræsten nogen Capellan paatrænge, uden det var for hannem beklaget og bevist, at hand forsømmede sit Sognefolk, og ikke kunde gjøre dem den Tieniste, som hand burte, og Superintendenten hafde hannem tilforn derom paamint, at hand skulle skaffe Tienisten ret

forsørget, enten ved sig selv, eller ved een Capelian, og hand det ikke haver villet gjøre; Ti da bør hand enten at holde een skikkelig Mand til Capellan, eller og miste Kaldet.

8. [2-14-8] Sognepræsten skal holde sin Capellan som een Guds Tiener og Medbroder i Guds Ord at ære og forfremme, og derfor at forskaffe hannem uden Knur, Skiendsord, og anden Ulempe, een nødtørftig og lidelig Underholdning med Mad, Øl, Stue, Seng, Varme, Lys, Klædetvet og andet, saa og god Fodringskab, naar hand paa Sognepræstens og sit Embeds vegne nogenstæds skal forrejse.

9. [2-14-9] Capellanen skal sig imod Sognepræsten som imod sin Fader og Husbond, tilbørligen med al Lydighed, Ydmyghed og Flittighed, Tugtighed og Troskab forholde, foruden al Motvillighed imod hannem, hans Hustrue, eller Folk. Befindis anderledis hos Sognepræsten, eller Capellanen, skulle de derom paamindis, settis til Rette, og straffis efter Sagens Lejlighed.

10. [2-14-10] Capellanen maa ikke gifte sig ind i Sognepræstens Huus imod hans Videnskab og Villie, som kunde foraarsage største Besværing og ond Forligelse.

11. [2-14-11] Capellanen skal intet i Embedet forrette uden Sognepræstens Minde og efter hans Befaling.

XV. Cap:

Om Dægne og Substituter.

1. [2-15-1] Til Dægne skal herefter alleene forordnis Studentere, som skulle tage deris Kaldsbrev paa Embedet af den, som Rettighed haver at kalde, og saa overhøris af Superintendenten, om de dertil dygtige ere.

2. [2-15-2] Dægnene paa Landsbyen skulle foruden den Undervisning, som skeer om Søndagen, ogsaa eengang om Ugen undervise Ungdommen i Børnelærdommen, saa at udj hver Uge udj Sognet det heele Sogns Ungdom eengang bliver af Dæggen undervist, og paa det sligt dis beqvemmeligere skee kand, skal Ungdommen af Torper og smaa Byer forføje sig til den Stæd, som Dæggen dem henstævner med Præstens Villie og Raad.

3. [2-15-3] De skulle forrestaa Sangen i Kirken, naar Guds Tieniste der forrettis, efter den sædvanlige Maade.

4. [2-15-4] De maa ej være Tingskrivere, eller betiene andre Verdslige Bestillinger.

5. [2-15-5] De skulle Aften og Morgen ringe Bede og Fred-Klokken; Men hvor ingen Sædedægn, eller Substitut, er, skulle enten Sognemændene selv skiftis til det at forrette, eller samtlig handle med een, som det kand gjøre.

6. [2-15-6] De skulle være deris Sognepræster hørige og lydige, i hvis de dennem paa deris Embeds vegne befale.

7. [2-15-7] Naar nogen Præst foraarsagis ved Skrivelse at raadføre sig med Superintendenten, da skal Dæggen, eller Substituten, bære samme Skrivelse til næste Præst, som med sin Dægn, eller Substitut, skal fremsende den til sin Naboe, og saa fremdelis, indtil Brevet til Superintendenten fremkommer; Iligemaade forholdis med Beskeden, eller Raadførsel, fra Superintendenten paa Præstens Angivelse tilbage paa sine

Stæder igien. Det skal og paa samme Maade holdis, naar Superintendenten paa sit Embeds Vegne skriver, enten Provster, eller Præster til.

8. [2-15-8] Sædedægnene maa ej uden Herredet forrejse uden Præstens Videnskab og Forlov.
9. [2-15-9] Dægnene paa Landsbyerne skulle over alt være boesidende hos Sognene, og nyde de Dægneboeliger, som af Alders Tid have været Dægnene tillagte, med al deris rette Tillæg, og hvor ingen Dægneboelig været haver, skal dennem af Kirkerne og deris Patroner og Forsvar forskaffis bequemme Boeliger i Sognet; Hvilke Dægnene selv skulle holde ved lige og forbedre; Men ellers nyde dem frj for Landgield, Ægt og Arbeid.
10. [2-15-10] De skulle nyde af Bønderne deris Offer paa de tre store Fester, til Bryllupper, Børnedaab, og Barselqvinders Kirkegang, saa og den sædvanlig smaa Retzel, Brød, Kage, Flesk, Gaas, Eg, som Bønderne hidindtil givet have; Item deris Dægnetraver, hvor Dægnetraver have været hidindtil givne, som skal være den tredie Deel saa meget, som Præsten bekommer til Tiende af alle slags Korn; Hvilke Dægnetraver skulle Dægnerne paa Ageren leveris. Hvor hidindtil brugeligt haver været, at Dægnerne i Stæden for Dægnetraver haver bekommet Korn i Skeppen, der bør det herefter derved at forblive; Dog at det ikke overgaar fornævnte Proportion.
11. [2-15-11] Af Kirkerne bekomme Dægnene intet til Løn.
12. [2-15-12] Der skal ingen Substituter være paa Landsbyerne, uden de, som de boesidende Dægne for deris Alderdoms, Svagheds, eller anden lovlig Aarsags, Skyld med Præstens og Provstens Samtykke tage for dem selv, og selv lønne.
13. [2-15-13] Dægnene skulle over alt, enten der er jus Patronatus til Kirken, eller ej, aarligen give een vis Pension til Skolerne, enten i Korn, eller Penge, som skal være den femte Part af deris Korn-Indkomst. Dem, som ikke hidindtil pænset have, skal Patroni og Kirkernis Forsvar taxere, som dem billigt synis efter Lejligheden med Provstens og Bispens Betænkende; Dog at Pensionen ej overgaar den femte Part af Korn-Indkomsten, som forskrevet staa.
14. [2-15-14] De skulle i rette Tide levere Pensionerne til Rectores Scholarum, som skulle uddeele dem ærligen til dem, som de tilkomme, enten Lærere, eller Discipler, og gjøre Regnskab derfor for Skolens Inspectoribus, Superintendenterne, Provsterne, Sognepræsterne, Borgemester og Raad.
15. [2-15-15] Dægnene i Kiøbstæderne skulle nyde den Indkomst, som de af Alders Tid nydt have.

XVI. Cap:

Om Provster.

1. [2-16-1] Der skal være een Provst i hvert Herret, som skal være Superintendentens Medhielper at tilholde Kirke- og Skole-Tienere at gjøre deris Embede, og see til, at alting gaar allevegne skikkelig og ret til.
2. [2-16-2] Præsterne i hvert Herret med deris Superintendent maa udvælge sig een Provst iblant sig selv, hvilken de agte duelig dertil, enten hand boer i Kiøbstæden, eller paa Landsbyen.

3. [2-16-3] Provsterne skulle eengang i det ringeste, eller oftere, om Aaret, om Superintendenten det nødtigt eragter, besøge alle Sognene i deris Provstj, i hvo de og tilhøre, og jus Patronatus til dennem have, og forfare, hvorledis Præsten prædiker, udlegger Børnelærdommen, uddeeler Sacramenterne, og om de i alle maader sømmelig staa deris Embede for, og pryde det med et got Levnet.
4. [2-16-4] Dernæst skulle de flittelig forfare om Ungdommens Undervisning i deris Børnelærdom, Børnene overhøre, om Dæggenis og Substituternes Flittighed i deris Kald randsage, dennem til Vindskibelighed derudj formane, saa vel som og Præsterne tilholde dermed at have Indseende, som deris Kald udkræver.
5. [2-16-5] Dersom de befinde nogen Brøst, eller Forsømmelse, hos Præsterne, eller andre deris underhavende Geistlige, i deris Embede, Forhold og Levnet, da skulle de flittelig paaminde dem hvad de bør at gjøre, og hvilke sig da ikke ville rette, dennem skulle de indføre for Superintendenten, og hvilke hand da ikke kand sette til Rette, dennem skulle de stævne til Provstemode for Kongens Stigtsbefalningsmand og Superintendenten, og aldelis intet Uskikkeligt dølle, eller underslaa, men tilbørligen lade det paatale og straffe, saa fremt de ikke selv derfor ville stande til Rette.
6. [2-16-6] De skulle og give Agt paa Sognefolket, at de kunde vide, hvad de sig i den Christelig Troe have forbedret, og hvorledis de skikke sig efter Evangelii Lærdom med deris Levnet.
7. [2-16-7] Hvo som i Provstens Visitatz ikke lader sin Ungdom og Tyende fremkomme, paa deris Navne skal Provsten een hvers Øvrighed Fortegnelse forskaffe, som af dennem som for anden Helligbrøde bør at straffis.
8. [2-16-8] Provsterne skulle udspørge, om Sognepræsterne faa deris vanlig Løn, som de bør at have, og hvor de befinde, at Sognefolket ikke holder sig efter hvis her dem befalis, skulle de dem paaminde, og hvis de ikke vil rette sig, da skal de give Kongens Befalningsmand, eller Herskabet, det tilkiende.
9. [2-16-9] De skulle og forfare om Kirkernis Indkomster, saa og hvorledis Kirkerne og Kirkegaardene ved lige holdis, hvorum herefter videre mældis i det XXII. Capitel.
10. [2-16-10] For saadan og anden deris Umage skulle de have aarligen een Rix Daler af hver Kirke, i hvo dertil og jus Patronatus haver, og skal Præsterne derforuden, naar de komme Kirkerne at besøge, holde dem frj Herberge; Dog at de ikke komme sterkere end i een Vogn.
11. [2-16-11] De skulle aarligen møde til de bestemte Provstemoder, og, naar de hiemkomme, skulle de forsamle hver sine Herretspræster, og meddeele dem hvis paa Provstemodet forhandlet er.
12. [2-16-12] Naar Provsterne noget have med samtlige deris Herretspræster at forrette, da skulle de dem forskrive til at møde i een belejlig Kirke, ungefær midt i Herredet, hvor Modet skal anstillis med Børne-Visitatz, Sang og Prædiken, gudfrygtig og lærd Samtale. Og naar det, med hvis de ellers kunde have med Præsterne at handle, er forrettet, skulle Præsterne een hver til sit sig igien hiemføje; Men alle Calenter, Lav og Gilde, skulle aldelis være afskaffede.
13. [2-16-13] Provsterne skulle have Forstand i Landsloven ; Og naar nogen Præst, eller Skole-Betiente i Kiøbstæderne, ved Døden afgaar, da skal Provsten med een Præst i samme Herret, eller, om hand er forhindret, eller selv ved Døden afgangen, i hans Stæd den næstboendis Præst i samme Herret, strax

forføje sig til Sterfboen, og den forsegle; Siden skal den, som til Provst forordnet bliver, med tvende Præster være over Skifte, og efter Landslov det forhandle.

XVII. Cap:

Om Superintendenterne, som ere de rette Bisper i Kirkerne.

1. [2-17-1] I hvert Stigt skal være een Superintendent, som Kongen dertil beskikker og stadfæster, som skal have alle Provster, Præster, Skoletienere, Dægne og Substituter, under sig, og holde dem til at gjøre deris Embede, og see til, at alting gaar skikkeligen og ret til, som her befalis.

2. [2-17-2] Hand skal til Embedet indviis af Superintendenten i Sædland i Kongens Residentz-Stad Kiøbenhavn i vor Frue Kirke udj Provstens og fem, eller sex, Præsters Overværelse, paa een Søndag, eller anden Højtids-Dag, før end Prædiken begyndis, for Alteret, med sædvanlige Ceremonier; Men Superintendenten i Sædland skal indviis af den Superintendent, som næst hos er boendis.

3. [2-17-3] Naar Superintendenten indviet er, da skal hand strax annamme samme Stigt og forrette sit Embede.

4. [2-17-4] Ingen Superintendent maa annamme nogen Foræring af Stigtsprovsterne og Præsterne, naar hand indtræder i sit Embede, ej heller maa Provsterne og Præsterne hannem noget byde; Tagis, eller givis, nogen Foræring, da skal den til fattige Præste-Enker der i Stigtet være forbrut, og derforuden baade den, som tager, og de, som give, være pligtige til at give lige saa meget til samme Enker, som Foræringen er værd.

5. [2-17-5] Superintendenterne skulle lære andre den hellige Skrift, prædike Guds Ord for Folket, ikke alleeniste i Byen der som de boe, men ogsaa over det heele Stigt, hvor som helst de komme.

6. [2-17-6] De skulle holde Kongens Undersaatter til at være fredsommelige og lydagtige, med den Undervisning, som de skulle gjøre i deris Prædiken om Herskab, og den Lydighed mand dem pligtig er.

7. [2-17-7] De skulle legge Vind paa, at alle Præsterne retsindeligen og eendrægteligen lære Christi hellige Evangelium, og andet der bør at følge med, og at Præsterne med deris Hussinde føre et skikkeligt Levnet, saa som saadanne Christi Tienere vel anstaar.

8. [2-17-8] Men hvilke, som derimod gjøre, og ikke tage Vare paa deris Embede, eller leve Uskikkeligen, dennem skulle de give Paamindelse og Advarsel, og straffe dem, saa at de enten bedre sig, eller lade dem for Kongens Stigtsbefalningsmand og sig i Provstemodet indkomme, og sette dennem af deris Embede.

9. [2-17-9] De skulle besøge deris Stigtskirker aarligen, saa mange de kunde af Stæd komme, saaledis, at ingen Kirke inden tre Aar bliver Ubesøgt, og flitteligen randsage om alt det, som her oven for om Provsternis Visitatz mældet er, og intet af alt det forsømme, eller efterlade, som der sagt er, med mindre de selv derfor ville stande til Rette.

10. [2-17-10] De skulle og besøge alle Børneskoler, baade smaa og store, naar de komme til Kiøbstæderne, saa og Hospitalerne, at forfare hvorledis Skoletienere og de Fattigis Forstandere staa deris Embede for, og hvorledis de Fattige forsørgis.

11. [2-17-11] I Skolerne skulle de flittig overhøre ikke aleeniste Disciplerne, men ogsaa Skolemesterne og Hørerne, saa og flittelig have i Agt, at ingen deris Tid i Skolen Unyttig forspilder.
12. [2-17-12] I Hospitalerne skulle de have Opsyn med, at de, som ikke ere ret Hospitals Lemmer, ej i Hospitalerne underholdis, men henvisis med Arbejden, Spinden, Haandverker, sig at nære.
13. [2-17-13] I deris Visitatzer, saa og naar de for nogen nødig Sags Skyld eskis af nogen Kirke, eller have Behov did at henrejse, skulle de have frj Fortæring hos Præsterne paa Landsbyerne og Kirkevængerne i Kiøbstæderne med deris Folk og fire Heste.
14. [2-17-14] De skulle aarligen i Kongens Cancellie Beretning indskikke, om noget af det, som her befalis, i Sognene bliver forsømt, eller seet igiennem fingre med, som de selv ikke kunde raade Bod paa.
15. [2-17-15] Superintendenterne maa ingen til noget Præstekald forskrive, eller sig dermed befatte, før end Personen af den, som Rettighed haver at kalde, bliver hannem tilsent at overhøris; Ej heller maa de nogen til Embedet indvie, uden hand Kaldsbrev fra den, der Rettigheden haver, og sit lovlig Testimonium fra Universitetet fremviser.
16. [2-17-16] De maa ej tage Foræring ved sig selv, eller andre, naar de Præster indvie, eller for Confirmatz, meget mindre for Gunst, eller Gave, Vild eller Venskab, Had eller Vrede, forhindre nogen at blive Præst, som dertil lovligen kaldet er, og lærd og duelig dertil befunden.
17. [2-17-17] Superintendenterne skulle tage for sig alle de Sager, som Samvittighederne ere anrørende, om hvilke mand spørger Raad af Guds Ord, naar enten Kongen befaler det, eller hans Raad og Befalningsmænd skrive dem til, eller og noget saadant bliver dem ellers forrelagt i Stigtet, saa skulle de, paa det flittigste de kunde, af Skriften svare dertil, af den Naade dennem er given, bespørge sig med andre Superintendenter, Professoribus Theologiæ og de forstandigste Præster, at de kunde svare det, som vist og fast er.
18. [2-17-18] Egteskabs Sager skulle de forvise til deris rette Stæd og Rettergang, saa fremt der skal offentlig Dom imellem Parterne afsigis, eller om der er nogen skammelig Last overlyst vitterlig, eller og mand frygter for nogen Forargelse blant Almuen. Ellers maa de befrj Samvittighederne af Guds Ord i disse saa vel som i andre Sager, og efter Ordets Lydelse give gode bestandige Raad.
19. [2-17-19] De skulle ikke holde sig til at dømmes i nogle Verdslige Sager, uden de dertil af Kongen befalis.
20. [2-17-20] Superintendenterne skulle nyde deris Indkomster, som dennem tillagte ere, Tiender, Landgielde, Cathedraticum og andet, som de med Rette bør at have.
21. [2-17-21] Superintendenterne skulle selv holde deris Residentzer ved lige af de Middeler, som der tillagte ere, eller herefter tillagte vorde, og skal een hver Superintendents Arvinger svare til hvis han af samme Middeler i sin Tid opbaaret, og ikke paa Residentzen til fornøden Reparation anvent haver.
22. [2-17-22] Alle Geistlige Personer, som Superintendenterne have under sig, skulle ære deris Superintendent, og lyde hannem i de Ærinder, som een Superintendent befalede ere, under deris Embedis Forbrydelse; Men finde de med hannem nogen merkelig Last, eller hand fører nogen vrang Lærdom, eller forsømmer sit Embede, saa at hans Brøst er saa stor, at hand ikke enten kand, eller vil, raade Bod derpaa,

da skulle hverken Præsterne, eller de andre Superintendenter tie med hannem; Men give Kongens Stigtsbefalningsmand det tilkiende, som det for Kongen bør at andrage. Ellers maa Kongens Befalningsmænd ingen Superintendent for Kongen beføre, naar hand ikke er aabenbare berøgtet; Men de skulle Superintendenterne beskierme og forsvare, om Behov giøris.

23. [2-17-23] Superintendenterne skulle være Ulastelige, ikke alleeniste naar de til Embedet forordnis, men og siden naar de dertil ere beskikkede. Dersom nogen Superintendent bliver befunden ikke at staa sit Embede saa trolig for, som det sig burte; Men lader sig forkrænke af Præsterne med Gaver, eller og tager nogen anden Forsømmelse derfor, at hand jo ikke er aarvaagen til at gjøre det, som hannem befalet er, eller og lader sig befinde i nogen lastelig Slemmerj, Gierighed, eller Hofmod, eller falder i nogen anden aabenbarlig syndig Last, eller Kætterj, da skal mand klage hannem for Kongen, saa skal hand stædis til Ords i to, eller tre, andre Superintendenters, eller andris, som Kongen dertil forordner, Nærværelse; Og dersom hand da derudj bliver aabenbare overvunden, og ikke raader Bod paa den Brøst, eller Last, der hand kand rette sig udj, da skal hand settis af sit Embede, og være lige Ret undergIVEN, som nogen anden, der saadant giør.

24. [2-17-24] Naar nogen Superintendent ved Døden afgaar, da skal hans efterlevendis Hustrue blive boendis i Superintendentens Residentz et halft Aar derefter i det ringeste; Dog ikke flytte før end om Paaske, eller St. Mikkel Dags Tider. Døer, eller bortkommer, hand imellem den første April og den første Julij, da skal hand, eller hans Efterleverske, Børn og Arvinger nyde tre fiende Deelee af det nærværendis Aars Biskoppelig Indkomst. Døer, eller bortkommer, hand imellem den første Julij og den første Octobris, da skal de nyde det heele nærværendis Aars Indkomst. Døer, eller bortkommer, hand imellem den første Octobris og den første Januarij, da skal de nyde det heele nærværendis Aars Indkomst, og een fiende Deel af det tilkommendis; Men døer, eller bortkommer, hand imellem den første Januarij og den første April, da skal de nyde det nærværendis Aars heele Indkomst og halfdeelen af det tilkommendis: Og skal Aaret regnis fra den første April til andet Aars første April; Og skal Superintendentens Enke og Arvinger være forpligtede til strax at levere til Efterkommeren Stigtskisten med alle Breve og Documenter, som Stigtet og Embedet vedkomme; Og hvis den afdøde Superintendents Enke selv ingen Midler haver, og hun ikke benaadis med nogen aarlig Indkomst, enten af Kirkerne, eller i andre Maader, da skal Efterkommeren give hende noget aarligen til Underholdning, saa længe hun sider i et ærligt og Uberøgtet Enkesæde efter Superintendentens Indkomstis Lejlighed, efter Stigtsbefalningsmandens og fire de ælste Provsters Sigelse; Dog at det ikke overgaar hundrede Rix Daler.

25. [2-17-25] Superintendenten i Sædland skal boe i Kongens Residentz-Stad Kiøbenhavn, og være tertius Theologiæ Professor i Universitetet, og der aabenbare læse den hellige Skrift, naar hand er hiemme, og ikke er udreist at besøge Kirkerne, Skolerne og Hospitalerne.

XVIII. Cap:

Om Skolerne.

1. [2-18-1] I alle de Kiøbstæder og paa de Stæder, hvor der bør at være Latinske Skoler, der skal beskikkis Lærde og skikkelige Personer, som dennem kunde forrestaa, tre, eller to i det minste. Til dennem skal Ungdommen settis til at lære Guds Frygt og anden Lærdom, hvormed de i fremtiden kunde tiene Gud i

Kirker, Skoler og Academier, eller i verdslige Bestillinger til meenige Mands Behov, og maa til saadanne Skoler forsendis Børn baade af Landsbyerne saa vel som af Kiøbstæderne, naar de noget hiemme lært have.

2. [2-18-2] Skolemesterne settis af Superintendenten, hvilke hand med Sognepræsten haver overhørt, og dertil dygtige befundet. Men Skolemesteren skal selv forsørge Skolen med Hørere, og tage dennem, som Sognepræsten kiender og holder gode derfor.

3. [2-18-3] De, som i de store Kiøbstædskoler, hvor der ere fire, eller fleere, Hørere, saa vel som i de Skoler, som lige ved dem agtis, for Rectores skulle tiene, skulle enten være Magistri, eller Candidati Magisterii. Over alt maa ingen betrois enten Rectoris, eller Hørers, Platz i store, eller smaa, Skoler, før end de in Examine Philosophico ere kiente dygtige at nyde primam in Philosophia Lauream, og tage Graden det første den bliver holden.

4. [2-18-4] Skolemesterne og Hørerne skulle og have god Opsyn med Børnene, og holde dem til Tugtighed, Høviskhed, gode Sæder, og til Reenlighed.

5. [2-18-5] I Skolerne skulle de Bøger Ungdommen forrelæsis, og den Skik brugis, som efter Kongens Befalning af Professoribus i det Kongelig Universitet i Kiøbenhavn er forfattet, eller herefter forfattet vorder.

6. [2-18-6] Med Chorsang og Bøn skal forholdis, som Skolemesteren med Superintendentens og Sognepræstens Raad det gudeligst og best anordner, og saa som Skik og Brug haver været siden Reformatzen.

7. [2-18-7] Skolemesterne skulle med Flid agte deris Disciplers Næmme, og altid, naar Børnene ere over deris tolvte Aar give Forældrene, eller Formynderne i rette Troemaal tilkiende, hvilke af deris Studering intet synis at blive forbedrede, at de maa i Tide settis anden Stæds hen til et ærligt Haandverk, eller Hantering, efter een hvers Lejlighed; Men hvilke de fornemme at have got Næmme, dennem skulle de holde i Skolen til sextende Aar; Men fra det Aar skulle de see grandgiveligen til, hvilke der kunde til Gavns lære andre, hvad de selv af deris Studering have lært, og de, som synis det at kunde gjøre og have naaet det Maal i deris Lærdom, som dem i Skolerne forreskrevet er, dennem maa de forskikke til Kongens Universitet med et kort og sandfærdigt Testimonio om deris Forhold i Skolen; Men de, som det ikke kunde gjøre til Gavns, de maa tagis fra Skolen, og settis til ærlige verdslige Embeder.

8. [2-18-8] Skoletienere skulle beholde den Løn og Rente, som dennem tillagt er.

9. [2-18-9] Skolemesteren maa ej forrejse nogenstæds langvejs fra Skolen uden Superintendentens, eller Sognepræstens i de smaa Kiøbstæder, Forlov under hans Embeds Forbrydelse.

10. [2-18-10] Hørerne maa ingenstæds forrejse uden Skolemesterens Forlov; Men langvejs fra Skolen at forrejse maa Skolemesteren ej stæde dennem uden Superintendentens Villie og Vidskab, eller Sognepræstens i de smaa Kiøbstæder.

11. [2-18-11] Befindis Skolemesterne, eller Hørerne, at være forsømmelige, saa de ikke vare deris Timer at læse for Børnene, eller og slaa sig til Drukkenskab, Løstgighed, eller andre slige Laster, eller og Utilbørligen straffe deris Discipler, og ikke derudj holde tilbørlig Maade, eller med Børnenis Indkomsters forvaltning

Urigtigen omgaaes, da skulle de af Superintendenten og Sognepræsten advaris. Raade de ikke Bod derpaa, da maa Superintendenten forvise dennem Skolen, og andre beqvemme Personer i deris Stæd igien sette.

12. [2-18-12] Færler maa de ej bruge i Skolerne at lemlæste Børn med; Dog maa de vel have Færler, om nogle store Rebeller ville sette sig op imod dennem.

13. [2-18-13] Alle Pugeskoler skulle aldelis være afskaffede.

14. [2-18-14] Skrive- og Regne-Skoler skal Øvrigheden i Kiøbstæderne forordne og forsørge; Og skal Forstanderne for samme Skoler og Sognepræsten have Indseende med, at Børnene i Guds sande Frygt oplæris; Skolemesterne skulle af Sognepræsten overhøris, før end dem saadanne Skoler betrois. De skulle og lade deris Discipler fremkomme for Provsten i Kirken, og af hannem overhøris, naar den aarlig Visitatz skeer.

15. [2-18-15] Ingen maa udskikke nogen uden Riget med sine Børn, som dem skal informere, med mindre saadan Person først af Superintendenten i det Stigt, udaf hvilket Børnene udskikkis, er overhørt og befunden at være af den her i Riget vedtagen Religion. Giør nogen herimod, straffis derfor, som den, der Kongens Lov ikke haver villet agte.

16. [2-18-16] Ingen maa antage nogen i sit Huus til sine Børn, eller anden Ungdom, i Latine og boglige Konster at undervise, som ikke er i Kongens Universitets Studenters Tal inskreven, og sig hos sin Præceptorem Academicum, om hans Tieniste begæris der som Universitetet er, eller hos Superintendenten, eller i det ringeste Sognepræsten paa andre Stæder, angivet haver, at hand til saadan Tieniste fordris, paa det den, som saadan Tieniste begærer, kand vide, om den Person til Tienisten tienlig er.

XIX. Cap:

Om Hospitaler og Fattige.

1. [2-19-1] I hvert almindeligt Hospital skal af Hospitalets Inspecteurer (dog at Kongens Confirmation derpaa tagis) tilskikkis een god gudfrygtig og vederhæftig Mand, som enten er Ugift og fører et got kyskt Levnet, eller som er gift, og haver ingen Børn; Og skal hand imod tilbørlig Løn forrestaa Hospitalet, og opbære og anvende al den Rente og Indkomst, visse og Uvisse, som Hospitalet haver, til de Fattigis Ophold og Behov, og i alle Maader tiene de Fattige med Tro, videndis og rammendis deris Gavn og Beste. Og naar samme Forstander dør, da skal hvis hand sig efterlader blive hos samme Hospital, og skulle de Fattige være hans Arvinger.

2. [2-19-2] Hand skal have fornødne Tienere under sig, saa at de Fattige kand uden billig Klage blive betiente.

3. [2-19-3] Hand skal have Tilsyn, at de, som med smitsomme Syger ere beladne, ikke besmitte de andre, saa og giøre sin Flid, at de, som have lægelige Syger, kunde blive hiulpne til deris Førlighed igien.

4. [2-19-4] Hand skal hvert Aar giøre rigtig Regnskab for alle Hospitalets Indtægter og Udgifter i Kongens Befalningsmands, Superintendentens og andris, som Tilsyn er befalet, Overværelse.

5. [2-19-5] Hand skal med Lov og Ret forsvare Hospitalets Gods, og med Lov og Ret igienkalde hvis med Uret derfra kand være kommet.
6. [2-19-6] Ingen maa i Hospitalerne indtagis for Gunst, eller Gave, Vild eller Venskab; Men alleene de, som det storligen behøve; Ej heller maa der nogen indleggis, enten eene, eller selv anden for een Genant og vis Sum Penge, uden det befindis at kunde skee med Hospitalets store Fordeel.
7. [2-19-7] Det skal ej til stædis dem, som i Hospitalerne ere indtagne, at gaa ofte i Byen, uden alleeniste til Kirken, uden Forstanderens Forlov; Ej heller gaa om at betle, eller tage sig anden Idræt for, enten med Drik, Rettergang, eller andet saadant, som rette Hospitals Lemmer ikke sømmer.
8. [2-19-8] Alle Hospitals Lemmer, som noget med Hænderne kunde arbejde, eller forrette noget de andre til gode, skulle tilholdis det godvilligen og gierne at gjøre; Dersom de det benegte, som de til Gavns kunde gjøre, bør de at forvisis Hospitalet.
9. [2-19-9] Ingen maa længre nyde sit Ophold i Hospitalerne, end til hand faar sin Førlighed igien, og kand paa andre Maader forhværve sit Brød; Men saadanne, som ikke for ret Hospitals Lemmer kand agtis, bør at udvisis, og andre Syge, Vanføre, og rette Hospitals Lemmer i deris Stæd indtagis.
10. [2-19-10] Findis nogen at være Utaknemmelig, knuragtig, til Drukkenskab, eller anden Uskikkelighed tilgiven, da skal den først nogle gange paamindis; Dersom saadan Paamindelse ikke hielper, da skal den udvisis, og een anden i det stæd indtagis.
11. [2-19-11] Sognepræsten skal een og anden sinde om Ugen besøge de indlagte Fattige, og dersom hand finder i nogen maade Forsømmelse paa den Røgt og Underholdning, som de Fattige skulle have, da skal hand paaminde Forstanderen; Dersom hand vil ikke raade Bod derpaa, da skal hand lade dennem det vide, som Hospitals Tilsyn er betroet, Kongens Befalningsmand, Superintendenten, eller andre, at der maa retteligen raadis Bod derpaa, hand skal og i det minste eengang om Ugen trøste samme Fattige og Syge.
12. [2-19-12] Store Hospitaler maa have og selv underholde deris Præster, at de Fattige ej lide nogen Skade, om nogen om Nattetide i Døds Angist begærede Trøst, eller at være deelagtig i Christi Legem og Blod.
13. [2-19-13] Naar de Fattige hendøe, da skal dennem forskaffis een ærlig Christen Begravelse i Hospitals Kirkegaard paa Hospitals bekostning, uden de have Venner som dertil noget ville hielpe, og skal alt hvis de Bortdøde sig efterlade, komme Hospitalet til gode, og Forstanderen at føre det til Regnskab; Have de Venner, som dennem ville lade begrave til andre Byens Kirker da bør det dem ej at formenis; Men de Afdødis efterlatte Middeler skulle dog følge Hospitalet, som sagt er.
14. [2-19-14] Ellers skal saaledis i Hospitalerne forholdis, som een hvers Kongelige Stiftninger, eller andre gudfrygtige Folkis Fundatzer, medføre.
15. [2-19-15] For andre Fattige og Husarme skal og forordnis Forstandere, som med ret Troeskab skulle opbære Renten af hvis som de Fattige er tillagt, saa og hvis derforuden af gudfrygtige Folk velvilligen givis, eller i Kirkerne om Prædikedagene i Tavlerne samlis, eller i andre Maader dem tilleggis; Hvilket de skulle uddeele iblant de Fattige troligen og rundeligen, efter som hver haver Behov; De skulle og gjøre rigtig Regnskab paa alt det de have indtaget og udgivet i Øvrighedens og Sognepræstens Overværelse.

16. [2-19-16] Paa Landsbyerne skulle Kirkens Patroner, hvor de ere, eller Kirkeværgerne, med Sognepræsten uddeele til de Fattige i Sognet, efter som een hvers Nødtørfthighed meest udkræver, hvis Penge, som enten i Tavlerne, eller i Blokkene, eller i andre Maader givis til Fattige.

XX. Cap:

Om Professoribus.

1. [2-20-1] Ingen skal annammis til at være Professor i Kongens Universitet i nogen Facultet, uden hand tilforn uden Præsides offentlig for opponentibus Professoribus disputeret haver.

2. [2-20-2] Professores skulle gjøre deris Embede efter Fundatzen og Constitutiones Academiæ med Flid og Troeskab, med Lectionibus og Disputationibus publicis, og have flittig Indseende med den Studerende Ungdoms Exercitier, og holde den til Guds Frygt, Lydighed mod Øvrigheden, Ærbarhed, Skikkelighed, Fredsommelighed og Ædruelighed, og intet Usømmeligt, som af dem begaais, lade Ustraffet bortgaa.

3. [2-20-3] Professores maa ingen fra Skolerne i Universitetet annamme, som ikke have naaet det Maal i deris Lærdom, som om Skolerne forreskrevet er, og som ikke have et got Vidnisbyrd fra Skolen om deris Livs og Levnets Forhold.

4. [2-20-4] Professores Philosophiæ skulle fire gange om Aaret i det minste holde Examina Philosophica for dennem, som skulle nyde primam in Philosophia Lauream, og som agte at betiene Rectoris, eller Hørers, Platz i nogen Skole, eller at komme til Examen Theologicum.

5. [2-20-5] Professores Theologiæ skulle om Onsdagen og Løverdagen, naar ikke læsis, eller Consistorium holdis, overhøre dem, som ere til Sinds at lade sig bruge paa Prædikestoelen, og give dem uden nogen Betalning een Attestation, hvorvidt de sig in Lectione Biblica og in Locis Communibus sanæ Doctrinæ & Confessionis forfremmet have, og ere deri saa grundede, at mand formoder, at de med Guds Aands og Naadis Hielp og Bistand sig med god Forhaabning hos Superintendenten til videre Examen, og hos dennem, som Rettighed have at kalde Præster, til at lade sig høre, hvor noget Kald ledigt vorder, og ellers, kunde angive. Derforuden skulle fornævnte Theologi een gang, eller to, i det ringeste, og oftere, om fornøden giøris, høre dennem Prædike, og saa meddeele dem et skriftligt Vidnisbyrd om deris Gaver.

6. [2-20-6] De maa ingen tillade at komme til Examen Theologicum, før end hand haver været tvende Aar paa Akademiet, og hand udj overskrevne Examine Philosophico er kient dygtig til at nyde primam in Philosophia Lauream.

7. [2-20-7] Professores skulle ingen meddeele Testimonium publicum fra Universitetet, som ikke tvende Aar ideligen haver været og studeret i Universitetet i et Aar i det ringeste, om hand haver været paa fremmede Universiteter, og hans Dygtighed befindis; Hvilket da maa skee med alle Professorum Samtykke.

8. [2-20-8] Der skal een Lector Theologiæ holdis hos een hver Domkirke, saa vel som og udj Odense, som paa Latine skal læse overlyst den hellige Skrift for Skoledægne og andre, som did ville søge; Hand skal stundum prædike paa nogen forskicket Tid; Dog saa, at ingen vanlig Prædiken dermed forhindris.

9. [2-20-9] Lectores Theologiæ saa vel som andre Professores in Gymnasiis skulle for Professoribus i Kongens Universitet i Kiøbenhavn give og gjøre een Prøve om deris Lærdom og Duelighed, før end de i deris Bestilling indtræde.

XXI. Cap:

Om Bøger og Almanaker.

1. [2-21-1] Ingen, i hvo det og være kand, maa noget lade trykke, før end det tilforn i Kongens Universitet i Kiøbenhavn er igiennemseet og paakient af Decano i den Facultet, som Materien hører hen til, eller af een anden Professore, som Decanus formedelst andet lovligt Forfald det tilskikker; Og skal den, som det at igiennemsee tilkommer, med sin Paaskrift og Haands Undertegnelse sit Betænkende paa det, som til Trykken forfærdigis skal, saaledis give, som hand selv dertil agter at svare, hvilket Betænkende for udj de Bøger, Tractater, eller al anden Materie, som i Trykken udkommer, skal trykkis; Dog skal Theologiske Materier, som nogen paa Landet vil have trykt, først Superintendenten

i Stiget at igiennemsee tilstillis, og med hans Betænkende til Kongens Universitet, der videre at paakiendis, fremskikkis. Hvo herimod gjør, baade den, som trykker og trykke lader, straffis ikke alleeniste for saadan Ulydighed, men ogsaa for Skriftets Indhold, om derudj noget forargeligt findis.

2. [2-21-2] Ingen maa lade trykke i Riget, eller andenstæds, noget Skrift Kongens Højhed, Regæringen, eller Politien angaaende, med mindre det af dennem bliver igiennemseet, som Kongen dertil forordner. Hvo herimod gjør, straffis efter Sagens Beskaffenhed.

3. [2-21-3] Ingen Danske Bøger, som uden Kongens Riger ere trykte, maa af nogen Ind- eller Ud-lændisk i Riget indførdis, eller forhandlis; Ej heller maa nogle Bøger i Tysk Sprog, som handle om fremmet Religion, eller andet, som nogen Tvistighed, eller Scrupel, i den Uforandrede Augsburgiske Confessions Troe og Religion kunde eragtis at foraarsage, uden Kongens sær Tilladelse, i Kongens Riger og Lande indførdis, sælgis, eller fal holdis. Hvo herimod gjør, have forbrut samme Bøger, saa vel som hvis hand haver med at fare, og derforuden straffis som den, der Kongens Lov ikke tilbørligen haver villet have i Agt.

4. [2-21-4] Skulle og nogle Bøger i Kongens Riger og Lande trykkis, eller der trykte indførdis, som kunde have Udseende til noget Oprør, eller imod Kongens Højhed, eller anden Ulempe foraarsage, da bør ikke alleeniste Personerne, som saadanne trykke, eller indføre, i højeste Maader at straffis, men og Bøgerne ved Bødelen offentlig paa Ilden kastis og opbrændis.

5. [2-21-5] Ingen enten Ind- eller Ud-lændisk maa trykke, eller i Riget indføre, eller sælge, andre Almanaker, eller Skrive-Calender end dem, som af den Person, der af Rectore og meenige Professoribus i Kiøbenhavn dertil er forordnet, ere sammensatte og forfattede, under samme Almanakers, saa vel som andet deris medhavendis, Forbrydelse, og derforuden videre Straf, som Kongens Lovs overtrædere bør; Dog skal ikke være formeent, at mand jo til sin egen Brug maa forskrive fremmede Almanaker og Calender.

6. [2-21-6] Ingen Spaa-Calender maa her i Riget sammenskrivis og trykkis, ej heller nogen Spaadom om Krig, dyr Tid, Pestilentze, eller andre saadanne Tilfælde, derudj indførdis; Hvorfor og ingen Bogtrykker maa nogle saadanne Calender, under et hundred Lod Sølvs Straf, trykke, eller oplegge.

XXII. Cap:

Om Kirkernis Tilsyn, Indkomster, Udgifter, Bygning.

1. [2-22-1] De, som Kongen haver forordnet til at have Tilsyn med Kirkerne, og være deris Forsvar, skulle aarligen, saa vit mueligt er, Kirkerne besøge, og ramme deris Gavn, og see til, at de holdis ved Hævd og Bygning, og at med deris Indtægter sparsom og rigtig omgaais; De skulle og hanthæve og forsvare Kirkernis Jorder og Indkomme, og dersom noget er frakommet, skulle de det ved Dom igienkalde.
2. [2-22-2] De skulle aarligen i egen Person høre Kirkernis Regnskaber, og dem tillige med Herrets-Provsten underskrive, som de tilsammen agte at forsvare, om Urigtigheden med Kirkens Regnskaber omgaais. Forsømme de dem aarligen at høre, og enten Kirkerne, eller Kirkeværgerne, derover tage Skade, stande dem til Rette derfor.
3. [2-22-3] De skulle aarligen indlevere i Kongens Rentekammer een Gienpart af Kirkeregnskaberne med rigtig Fortegnelse paa Kirkernis Beholdninger, saa ogsaa hos hvem Kirkernis Penge ere udsatte.
4. [2-22-4] De, som nyde jus Patronatus, og Kirkernis Indkomme opbære og nyde, maa ej lade Kirkerne forfalde, saa fremt de saadant jus, eller Benaadning, fremdelis beholde ville. Lader Patronus og den, som til Kirkens Indkomst er berettiget, Kirken forfalde, og ikke raader Bod paa hvis Mangel, som hand af Superintendenten advaris om, da bør hand, eller hans Arvinger, at erstate Kirken Opbørselen til dens Reparation, og Kirken selv siden sine Indkomme beholde til got Regnskab under dens Tilsyn, som Kongen dertil forordner.
5. [2-22-5] Superintendenten skal i sin Visitatz forfare om Kirkernis Tilstand; Angivis nogen Mangel, da skal hand ved sin Skrivelse give det Kirkens Forsvar, eller Patron, tilkiende, at der kand raadis Bod paa.
6. [2-22-6] Herrets-Provsten skal aarligen, naar hand visiterer Kirkerne, forfare Kirkernis, saa vel deris, som under jure Patronatus ere, som andris, Indkomsters Tilstand; Dernæst hvis Mangel, eller Brøst, paa Bygning, eller Ornamenteer, findis, og det ved Syn, som Præsten med fire vederhæftige Sognemænd skulle gjøre, og give fra sig beskrevet, som af Provsten selv og skal underskrivis, og aarligen af hannem, før Regnskab giøris, Kirkens Forsvar, eller Patron, tilstillis, paa det hand kand raade Bod paa hvis fornøden er.
7. [2-22-7] Forfarer Provsten nogen Jord, Rettighed, eller Indkomme, at være Kirken frakommen, da skal hand og give Kirkens Forsvar det tilkiende, at hand det med Retten indtaler.
8. [2-22-8] Præsten skal raadføre Kirkeværgerne, og ramme Kirkens Gavn; Hand skal og med egen Haand skrive og klarere Kirkens Regnskab med sit eget Blek og Papir, saa og overvære, naar Regnskabet høris, og da om Kirkens Lejlighed, Indtægt og Udgift, gjøre god og sandfærdig Underretning.
9. [2-22-9] Kirkernis Forsvar skulle sette til Kirkeværgere vederhæftige Dannemænd, som vide Kirkens Beste, og ej søge egen Nytte i Indtægt, Udgift, Kiøb og Sal, Vognleje, Bygning, eller andet. Kirkeværgernis Navne, som fremdelis blive, skulle aarligen sist i hvert Aars Regnskab indføris. Haver nogen tre Aar været Kirkeværger, og anden vederhæftig er at bekomme, da maa een anden i hans Stæd tilsettis. Tilskikker Kirkens Forsvar nogen Sognemand at være Kirkeværger, da skal hand rette sig efter samme Befalning; Dog Landsbyer belangende, saa længe Kirkens Forsvar eller Patron, selv haver vederhæftige Bønder i Sognet, da bruge sig først dennem, og siden andris.

10. [2-22-10] Døer, forløvis, eller afsettis, nogen Kirkeværger, da skal hand, eller hans Arvinger, strax fra sig til Efterkommeren levere Beholdningen med Kirkens Bøger og Breve, og andet Kirken tilhørende, som hand hos sig haft haver.

11. [2-22-11] Kirkeværgerne skulle hvert Aar giøre Rede og Regnskab, og strax legge fra sig hvis de skyldige blive, og ej bevilgis, eller befalis, til Kirkens Fornødenhed i samme Aar at anvendis; Skeer det ej, da skal Kirkens Forsvar det ved Retten indfordre, og dennem afsette, og andre i deris Stæd forordne.

12. [2-22-12] I hvert Stigt skal være tvende Bøger paa alle samme Stigtis Kirkers Indkomme, Tiender, Landgielde, Gaarde, Huse, Jorder, Skove, og al anden Rettighed: Den eene skal være i Kongens Stigtsbefalningsmands Gjemme, og den anden i Superintendentens i Stigtskisten, hvor og ellers alle andre Geistligheden angaaende Original-Breve og Documenter forvaris. Begærer nogen Vedkommende Copie af dennem, da skal Superintendenten give hannem den. I samme Bøger skal og være indført Præsternis Ejendomme, Gaarde og Huse, dog til Efterretning alleene.

13. [2-22-13] Hver Kirke skal have een numereret, igiennemdraget, og af Kirkens Forsvar forseglet Regnskabsbog, som skal være i Præstens og Kirkeværgernis Gjemme; I samme Bog skal først indførís Kirkestoelen underskreven af Kirkens Forsvar, Provsten og Præsten, hvorudj er indført Kirkens visse Indkomst, Ejendom og Rettighed, være sig Gaarder, Huse, Jorder, Enge, Skove, samt deraf gaaende Landgielde, eller Afgift; Dernæst Korntiende, Qvægtiende, Midsommers Tiende, Hovedstoel og Rente; Item Fæ og alt andet, som Kirken haver nogen Indkomme af, eller den tilhører, hvad Navn det og have kand, nok Kirkens Inventarium, Ornamenter, Kalk og Disk, Klæder, Bøger og deslige. Derefter skal indførís Regnskaberne, som skulle sluttis til den første Maji, Aar efter Aar, forhørte og underskrevne af Kirkens Forsvar og Provsten.

14. [2-22-14] I Regnskaberne skal først indførís Kirkens Inventarium, at det er beholdet, og derhos hvormed det enten er forbedret, eller forringet; Dernæst forrige Aars Beholdning i Penge, Vare og Materialier, derefter al Kirkens visse og Uvisse Indkomst, ved hvad Navn det være kand, siden Udgifterne stykkeviis, med Dag og Dato og deris Beviser, og omsider Kirkens Beholdning, Rente og Restantz, alt stykkeviis, hvor meget og hos hvem det findis, saa og hvem Brevene paa Kirkens Penge, som ere udsatte paa Rente, haver i Forvaring.

15. [2-22-15] Landgieldspenge skal opbæris i Rix Skillinger, Marker og Daler, Daleren regnet til to Lod Sølv, og Marken til et halft.

16. [2-22-16] Kirkens Korn, Smør, og anden Landgielde skal aarligen efter got og ydefærdigt Korn og Smørs Landkiøb taxeris tre Uger i det seeniste for den første Maji af dem, som Kongen dertil forordnet haver, eller herefter forordner, saaledis, at baade Kirkernis Beste rammis, og Varerne ej saa dyre settis, at ingen vil dem kiøbe, saa at de blive hos Kirkeværgerne beliggende, dennem og Kirkerne til Skade.

17. [2-22-17] Midsommers- eller Qvæg-tiende skal ej settis ringere end efter ret Landkiøb. Præsten skal paa samme Qvægtiende holde rigtig Register med Kirkeværgerne, og til Rigtigheds Vitterlighed deris Annammelse underskrive, hvor Kirken Qvægtiende tilkommer.

18. [2-22-18] Kirkens Tiendekorn skal Kirkens Forsvar til den, som meest af den give vil, bortfæste for Penge, efter det Kiøb, som tilforn ommældet er; Vegrer nogen sig efter det Kiøb at ville give Penge, da yde

Kornet efter Stædsmaalsbrevet i rette Tide paa det Stæd i Stigtet, som Kirkeværgerne det henvise, eller have sit Fæste forbrut uden videre Proces.

19. [2-22-19] Sognemændene ere nærmest til at faa Kirketienden til Fæste, dersom de ville give deraf saa meget som nogen anden, og gjøre Forsikkring om Betalningen til rette Tide, og dersom de over Afgiften vorde Kirken til Villie med Vogne at hente Sand, Tømmer, Steen og andet saadant til Kirkens Fornødenhed, kand med dennem lideligere handlis.

20. [2-22-20] Hvor Kirken Bygfældig er, der skal alle Veje søgis Tienden paa det højeste at opsette.

21. [2-22-21] Ellers, hvor Tienden det taaler, skal handlis med dennem, som fæste, at de videre give Kirken til Beste.

22. [2-22-22] Hvor Afslag er paa nogle Tiender bevilget for øde Gods ved Pest, Krig, eller Sandflugt, og det igien bebyggis, der skal søgis den forrige og billige Afgift.

23. [2-22-23] Af Tienden maa ej giøris fremlaan; Hvo den vil opbære, fæste sig den; Dog maa den, som Tienden haver i Fæste, unde Bønderne den for Korn.

24. [2-22-24] De, som Tienden pro officio nyde, eller dermed forlænis, maa fæste den bort til hvem de vil; Dog alleene paa deris Livs Tid, som dermed ere forlænte.

25. [2-22-25] Jorder, som ere givne fra Bøndergaarde til Kirken, skulle de Bønder, fra hvis Gaarde samme Jorder ere givne, beholde for Landgielde, som deraf plejer at gange af gammel Tid; Dog skulle de være pligtige, Mand efter Mand, at fæste samme Jorder af Kirkens Forsvar, eller Patron, paa Kirkens vegne for een skiellig Fæste til Kiendelse, naar den afdøer, eller bortkommer, som fæst haver. Haver nogen derudover taget Jord og Ejendom fra Kirken, hand bøde derfor efter Loven, naar Kirkens Forsvar, eller Patron, Ejendommen til Kirken igien med Dom vundet haver.

26. [2-22-26] Findis Sognepræster og Sædedægne at være brøstholdne, og have ringe Jord at bruge, da skulle de, naar nogle Kirkejorder, som ikke fra Bøndergaarde komne ere, blive ledige; dennem for andre bekomme for billig Fæste; Dog at de deraf aarligen til gode Rede udgive til Kirkerne hvis Landgielde og Afgift, som af dennem plejer og med Rette bør at gange.

27. [2-22-27] Kirkens Fæ og Qvæg, som aarlig Indkomme havis af, maa ej forandris, hvor det er, og det, som er forkommet, skal igien indtalis.

28. [2-22-28] Det, som bekommis af Kirkens Skove, være sig Oldengield, Vindfælder, eller fornet Træer, skal specificeris til hvem og hvor dyre det sælgis; Og skulle alle Kirker beholde deris Skove og Fordeel deraf med Olden og andet, hvor andre ikke have sær Adkom og gamle Jordbøger paa samme Skovis Herlighed.

29. [2-22-29] Alle Stædsmaale og andet Uvisse af alle Kirkers, som giøris Regnskab for, Tiender, Gaarde, Boel, Jorder og Huse, forblive Kirkerne alleene, og ingen at tilholde sig noget deraf, med mindre de have lovlig Adkomst derpaa, Ejendoms-Breve og gamle Jordbøger, som det udvise.

30. [2-22-30] Naar Navnene forandris paa dem, som Kirkens Tiender, eller Ejendomme, have i Fæste, og andre bekomme dem igien, da skal deris Navne i Regnskabet indførís tillige med Stædsmaalet, som deraf ganget er.
31. [2-22-31] For Grave i Kiøbstæd- eller Landsbye-Kirker skal betalís efter Platzens Lejlighed, i Choret, eller uden, oppe eller nedre i Kirken: Hvo og Kirkens Gulv aabner, om end Graven hannem tilhører, give noget til Kirken, efter som billigt og sædvanligt er.
32. [2-22-32] Der maa ej giøris Forskiel paa Kister, men givís lige meget før Fyr- eller Eege-Kister at nedsettís.
33. [2-22-33] Ingen maa nyde meere end eet Lejerstæd.
34. [2-22-34] Ingen maa sælge nogen Begravelse i Kirken, enten i Kiøbstæderne, eller paa Landsbyen, uden Kirkens Forsvars Samtykke; Der maa ej heller i Kirken, eller paa Kirkegaarden nogen Grav gravis, murís, eller aabnis, eller Ligsteene paaleggís, eller Epitaphia opsettís, eller Stoele opsettís, eller forandris, uden Kirkeværgernís og Kirkens Forsvars Videnskab og Tilladelse.
35. [2-22-35] Kirkerne skulle ej besværis med de Begravelser, som findís hos Kirkerne, uden Kirkens Bygning, at holde ved lige, med mindre Kirkerne dennem til Stoelestade nyde, eller der er saa meget derfor til Kirken givet, at Capellet deraf med god Forraad kand holdís ved lige.
36. [2-22-36] Præsten og Kirkeværgerne nyde frj Begravelse i Kirken, om de i Bestillingen bortkaldís.
37. [2-22-37] For Kiøbstæd-Kirkegaards Grave givís efter Kirkernís Nødtørft og Arvingernís Formue; Men de Fattige nyde Gravene frj uden Betalning.
38. [2-22-38] Ville de, som Formue have paa Landsbyen, give noget godvilligen for Kirkegaards Begravelse, da førís det og til Regnskab; Dog maa ingen besværis paa sit yderste om noget saadant under otte Lod Sølvís Straf; Men hvis de ville legge Steen, eller andet Monument, paa Gravene, da bør de at give noget derfor til Kirken efter Billighed.
39. [2-22-39] For Klokkerne at ringe til Begravelser i Kiøbstæderne betalís, saa som hidindtil Brug haver været, eller som herefter af Kirkens Forsvar med de beste Sognemænds Samtykke forordnet vorder. Paa Landsbyerne givís af Klokkerne, som Formuen kand være, een, to, tre, eller fire, Mark.
40. [2-22-40] Klokkerne paa Landsbyen maa ikke brugís til at ringe til Gadestævne, Gilde, eller andet saadant; De maa ej heller ringís, naar nogen dør, før end Liget skal begravis, og da ej heller længre, end een Time i det højeste.
41. [2-22-41] Kirkens Forsvar skal sette een vis Taxt paa hvis baade Klokker og Graver skulle have for deris Umage, saa og tilsee, at Gravene, særdelís i Pest Tid, blive kaste vel dybe, tre Sædlands Alne i det ringeste.
42. [2-22-42] Klokkeren maa ej stille Klokken nogen til Villie, enten for Brylluppers, Begravelsers, eller anden Aarsags Skyld, anderledís end Solen og Dagens Tid det udkræver under tyve Lod Sølvís Straf til Kirken.
43. [2-22-43] For Stoelestader i Kiøbstæderne skal givís foruden første Kiøb efter deris Velbejlighed aarligen, som Kirkernís Forsvar med Sognemændens samtykke forordner.

44. [2-22-44] Ingen Stoelestader kand arvis; Dog ville Arvingerne, om de boe i Sognet, give derfor som andre, da ere de dem næst.
45. [2-22-45] Kirkeværgerne skulle have een Bog, hvorudj de ordentlig skulle antegne alle deris Navne, som Stoelestade nyde, enten de dennem kiøbt, eller i Leje have, og hvad hver aarligen giver deraf, og naar de betale.
46. [2-22-46] De, som Stoelestader bevilgede ere, skulle ej formeene andre got Folk Platz hos sig i Stoelene, imens der er Rum, som Kirken ikke fyldist for haver bekommet.
47. [2-22-47] Naar nogen af een Stoel uddøer, eller udkommer, og een anden i det Stæd indkommer, da skal altid den ælste staa næst Gangen, og siden de andre, som de ere gamle til; Dog een hvers Stand herudj Upræjudiceret.
48. [2-22-48] Paa Landsbyen følger Stoelestadet Gaarden og dennem, som derudj boe; Dog saa at de Unge ydmyge sig for de Gamle.
49. [2-22-49] Hvor tvende boe paa een Gaard, hvor ikkun et Stoelestade tilligger, da nyder den, som først er kommen i Gaarden at boe, Stoelestadet, og den anden nyder sit Stæde, hvor Kirkens Forsvar det forordner.
50. [2-22-50] Husmændene og Inderster skulle nøjjs med de Platzer, som blive til overs, naar Gaardmændene med Stoelestader ere forsynede.
51. [2-22-51] Studiiskat, Cathedratum, Kirkeskat, Skoleskat, som Kirkerne udgivet have, eller og med Rette bør at give, skal fremdelis udgivis som af Alders Tid, og Provsterne tilstillis, som hver paa sine forordnede Stæder skulle levere. De som jus Patronatus ved Benaadning, Mageskifte, eller i andre Maader, af Kongen, eller fra Gejstligheden, bekommet have siden Reformatzen, skulle dog udgive saadanne Penge, efter som Kirkerne af Alders Tid udgivet have, med mindre de kunde bevise, at derfor tilforn er skeet fyldist og Udlæg, saa at de Vedkommende intet afgaar.
52. [2-22-52] Naar Regnskabs-Provster selv høre Kirkeregnskaberne, og de Kirkerne forsvarligen besøge, da skulle de have af hver Kirke, som Formue haver, een Rix Daler Provstepenge, og een Orts Daler Kaastehold, og een Orts Daler Skriverspenge, og aldelis intet videre, Penge, Korn, eller andet, enten til Vognleje, Fortæring til Regnskabs Forhør, Provstepenge, Giesterj, Skriverspenge, til sig selv, eller deris Tienere, eller andet, ej heller Pension, med mindre det er nogen visse Pension, som findis for hver Kirke udtrykkelig indført baade i de gamle og ny Kirkeregnskabs-Bøger. Hvor Kirkerne forarmede ere, eller mindre tilforn givet have end fornævnte sex Orts Daler, der skal og herefter med dem omdragis.
53. [2-22-53] Provstens Regnskabs-Penge foruden hans Visitatz-penge ere af hver Kirke, som ej er under jure Patronatus, een Ort, eller een Mark Danske, efter som Kirkens Formue er. Af Fattige Kirker givis ingen Regnskabs-Penge.
54. [2-22-54] Præsten givis for hvert Regnskab at skrive een Mark Danske, og intet videre til Papir, eller andet.

55. [2-22-55] Kirkeværgerne skulle have for deris Umage een Rix Daler, eller to, hvor og naar stor Bygning falder, af formuende Kirker; Siden maa de ingen videre Omkostning paa Rejser, eller andet, Kirken tilskrive. Af vedtørfte Kirker have de intet.
56. [2-22-56] Kirkens Forsvars Skrivere have een Ort til sin Bekostning af hver Kirke, og intet videre, enten til Vognleje, Regnskabs-Penge, eller og af hvad Aarsag det være kand.
57. [2-22-57] Hvor noget vist er lagt til Vin og Brød at holde, skal Sognepræsten det for nogen anden nyde, om hand det begærer; Befindis det, som dertil er forordnet, videre, end vel behøvis, at kunde forslaa, da skal Kirkens Forsvar og Superintendenten derudj ramme Kirkens Gavn, saa Kirken kand nyde hvis til saadan Brug ikke fornøden gjøris; Hvor intet vist dertil haver været beskikket, der skal Kirkens Forsvar med Superintendenten noget vist efter Sognets Størelse forordne, og iligemaade Præsterne, om de det begære, forunde, som og da alleene skulle pligtige være at svare dertil, om nogen Mangel, eller Klage, derpaa befindis.
58. [2-22-58] Kirkelys gjøris ej fleere got end et Par om Aaret til otte, ti, tolv Skaalepund efter Kirkens Formue.
59. [2-22-59] Maj til Kirken gotgjøris for een half, eller heel, Mark efter Kirkens Formue og Størelse.
60. [2-22-60] Naar Bygning forretagis, som noget paa sig haver, da skal Kirkens Forsvar ved Syn, i Præstens og nogle beste Sognemænds Overværelse, Bygningens Fornødenhed i egen Person, om mueligt er, lade bese og taxere.
61. [2-22-61] Hvis Flikkerj, som paa Kirkerne skal forretagis, det skal i Kirke-Regnskabs Forhør i Kirkebogen af Kirkens Forsvar indføris, underskrivis, og siden ej gotgjøris, uden det tilforn er bevilget.
62. [2-22-62] Paa Kirkens vegne maa ingen Bekostning anvendis, før Tag, Kvælning, Vegge, eller Mure, Vinduer, Loft og Døre, ere forfærdigede; Hvilket altsammen skal Uforsømmeligen flyis og forfærdigis.
63. [2-22-63] Tager Kirken Skade paa noget deraf for nogens Forsømmelse, at det ej ved lige holdis, eller i Tide forfærdigis, da svare de dertil, som med Kirken Indseende bør at have, saa og de, som det forsømme, saa fremt Kirken haver Middel dertil. Kommer Uformodelig Fald paa noget, da advare Præsten Provsten, og Provsten Kirkens Forsvar, siden rette sig hver, som hand agter at forsvare.
64. [2-22-64] Kand Kirken med sin egen Indkomst ej hielpis, da skal Kirkens Forsvar overveje og betænke, ved hvad Middel den hielpis kand, om de andre Kirker, som ere under hans Tilsyn, og ere ved Evne og Forraad, kunde komme den til Hielp med Laan og Forstrekning, eller og, om den kand hielpis med Sognemændenis Tilskud, eller i andre Maader.
65. [2-22-65] Skal Kirken indbyggis, eller prydis med Taarn, Kvælning, extraordinarie Klokker, eller deslige, da kand Sognefolket efter deris egen Andagt det lade gjøre, hvor Kirkerne dertil ikke have Formue.
66. [2-22-66] Alle Materialier og andet til Kirkens Bygning, Flikkerj og Fornødenhed, skulle i rette Tide for beste Kiøb kiøbis, og deris Bevis tagis, som det sælge, ved Tal, Vægt og Maal, hvormeget og hvor dyre; Og skal det staa Kirkeværgerne frit for, at søge best Kiøb, hvor dennem lyster, og ej være forpligtede at kiøbe dem hos een alleene; Dog dersom Kirkens Forsvar for got anseer at handle med een Dannemand i een

Kiøbstæd paa gandske Herrets vegne, det være hannem frit for; Dog at gode Vare leveris, og for saa billigt Kiøb, som andenstæds best havis kand; Ti af hvad Aarsag nogen leverer noget til Kirken, da skal det dog i Regnskabet ej videre gotgiøris end for det billig Kiøb, som andenstæds havis kand.

67. [2-22-67] Store Bygningers Fortingninger skal skee med og efter Kirkens Forsvars Raad, og skal al Arbejds og Varers Fortingning skee i Provstens, Præstens og nogle beste Sognemænds, Overværelse; Flikkeriet fortingis i Præstens Overværelse, naar Dagen længst er, paa Arbejdernis egen Kost, nøjeste Kiøb mueligt er, og for een vis Penge, og ej Drikkepenge, Øl, eller andet, tilsigis; Og skal saa fortingis, at saa fremt Arbejdet ej er gjort til Gavns, da Embedsfolket paa deris egen Bekostning skulle det reparere. Naar de betalis, da tagis deris Bevis derpaa, som arbejdet have, eller og Præstens, med deris Segl, eller Merke, om de selv ej skrive kunde.

68. [2-22-68] Kirkens Bønder skulle, saa vit de pligtige ere, gjøre Rejser for Kirken; De andre Rejser skulle indføris ved Dag og Datum, og hvad Materialier og Bygningsmænd de have ført til og fra Arbejdet; Men dersom Bygningsmændene for deris eget Ærindis Skyld drage Hiem, imidlertid de arbejde, da bør Kirken det ej at betale. Ellers om nogen stor Reparation behøvis paa Kirkerne, da skal meenige Bønder i Sognet, i hvo de og tilhøre, være forpligtede et Læs, eller to, af Materialier fra næste Kiøbstæd der hen at føre, om det er der at bekomme; Dog skal de ikke hente dem længre fra end sex Mile, ej heller i deris Høst, eller Sædetid, dermed besværis; Og skal hver Proprietarius sine egne Tienere derom tilsige.

69. [2-22-69] Hvis over Bygningen til overs bliver, skal, saavit Kirken ikke med første behøver, sælgis, eller, om det ikke skee kand, settis i god Forvaring, og føris i Kirkens Beholdning, og Inventarium, ved Vægt, Maal og Maade, være sig Materialier, som til Bygning tiene, Baller, Spande, Tru, Stiger, Spader, Skovle, Stillings-Tømmer, og alt saadant hvis nævnis kand.

70. [2-22-70] Kirkeværgerne i Kiøbstæderne skulle holde deris Kirker af Kirkernis egen Indkomme ved lige, uden andre Kirkers Tillæg og Besværing, saa og forsørge deris Sognepræster, Capellaner, og andre Kirketienerere, med beqvemme og skikkelige Boeliger, og af Kirkernis Middel holde dem ved lige, og bygge derpaa hvad der fattis til Fornødenhed.

71. [2-22-71] De skulle holde Skolen og Skoletienernis Boeliger ved Magt, og hvor som i een Kiøbstæd ere fleere Sogne, der skulle alle Kirkeværgerne holde Skolen og Skoletienernis Boeliger ved Magt; Dog saa, at den Kirke, som meest formaar, skal mest lade til, efter Kongens Befalningsmands, Superintendentens, Provstens og Øvrighedens Sigelse.

72. [2-22-72] Kirkeladerne paa Landsbyen skulle og holdis ved lige, saa vit mueligt er, om Kirkeværgerne nødis til, naar ingen vil fæste Kirketienden, at indlegge og udtærsk Kirkens Korn derudj; Men naar Kirkeværgerne dem ikke behøve, skulle de bortlejis; Dog at de, som dem i Leje have, selv dem ved lige holde, og at der ingen Kroe, eller Drikkehuus, deri holdis.

73. [2-22-73] I Kirken maa ej indleggis nogen Lading, eller Vare, Men Kirkerne blive til den Brug de ere forordnede, saa at Præsterne kunde have Platz at forrette deris Embede, og Sognefolket maa have Rum at høre Prædiken. Gjør nogen herimod, have Varene forbrut til Kirken.

74. [2-22-74] Kirkens Fortog maa ingen bruge, indhegne, eller Bygning paasette, uden Kirkens Forsvars Bevilning, og Kirken faar sin Rettighed deraf.

75. [2-22-75] Kirkeværgerne paa Landsbyen skulle med Sognemændens Hielp bygge i hvert Sogn et Fattig-Folkis-Huus til de Fattige der i Sognet, som ikke kunde faa andenstæds Huus, og sette een Blok hos Huset, at got Folk kunde legge deris Almisse derudj; Og skal Præsten og Kirkeværgerne have Nøglen dertil, og Præsten skal formane Sognefolket hver Søndag i Kirken, at de betænke de Fattige med deris Almisse.

76. [2-22-76] Kirkens Beholdning og indkrævet Restantz skal settis paa Rente, om den hos visse Folk kand blive udsat, og naar Summen beløber sig til tyve Daler; Der skal tagis af hver tyve Daler een, og af hver hundred fem. Hvis Beholdningen er ringer end tyve Daler, eller og den ikke til visse Folk kand blive udsat, kand Kirkens Forsvar betroe Kirkeværgerne dem, om de ere vederhæftige, eller og indlegge dem paa et sikkert Stæd, til Kirken dem behøver, eller de kand blive vis udsat, og ellers maa Kirkeværgerne ikke have Kirkens Penge uden Rente.

77. [2-22-77] Sette adskillige Kirker een samlet Sum Penge paa Rente, da tager hver Kirke sin Part af Renten, og Haandskriften bliver hos den Kirke, som største Part haver i Hovedstoelen, eller hvor Kirkernis Forsvar eragter den sikkerst at kunde giemmis.

78. [2-22-78] Naar Kirkens Regnskab høris, da skulle de, som det høre, vel tage i Agt, om Kirkens Penge staa hos visse Folk, hvad Forvaring mand derfor haver, om Renten er udkommen, eller resterer, om nogen Uvisse Giæld deriblant findis, om Renten, eller Hovedstoelen, eller anden Indkomme, over rette Tid forholdis, at det Kirken til beste kand indkrævis, og i Tide opskrivis, hvor Uvederhæftighed ventis; Og skulle Kirkeværgerne saadan Beholdning og Restantz med lovlig Proces og Dom, det første mueligt er, indkræve, og derudj af Kongens Befalningsmænd og deris Fogder forhielpis.

79. [2-22-79] Kirker, som have laant Penge af andre Kirker til deris Fornødenhed, skulle give Rente deraf, dersom de selv ere formuende, eller have Penge paa Rente.

80. [2-22-80] Naar Kirkens Regnskabs-Bog er fuldskreven, da bestillis een ny paa Kirkens Bekostning, og den gamle henleggis i Stigtskisten forvarligen at giemmis. Dog skal den tilstillis den, som Kirken haver i Forsvar og under Tilsyn, naar hand den begærer, som og siden den igien i Stigtskisten skal indlevere.

81. [2-22-81] Præsterne skulle i Superintendentens Visitatz og i Provstemode give tilkiende, om noget af alt det, som her befalet er, forsømmis.

XXIII. Cap:

Om Tiende.

1. [2-23-1] Bønder og Meenig Almue, Husmænd, Inderster, Pebersvenne og Tienistefolk, som bruge Kornsæd, og alle andre, som nogen Bondejord besaae, skulle til gode Rede tiende hver tiende Næg, eller Kærv, af alle Slags Korn, Rug, Byg, Hvede, Boghvede, Havre, Erter, Vikker, saa som Afgrøden falder paa hvert Stykke Jord, eller Ager; Men af hvis ikke saais, deraf givis intet til Tiende.

2. [2-23-2] De skulle og tiende hver tiende Qvæghøvde, som fødus, intet undertaget, Lam, Kalve, Føl, Kid, Grise, Høns, Gæs, Ænder, saa og Bisværme, og hvo som i et Aar ikke tillegger saa meget Qvæg, at de have tj Høvder, da skulle de tilhaaberegne til et andet Aar, indtil de have tj Høvder, og da give det tiende efter gammel Sædvane.

3. [2-23-3] Hvis Bøndergaarders Jorder siden Aar 1661 ere til Avls- eller Lade-Gaarders Brug henlagte, eller herefter henlagte vorde, af dennem skal lige saa vel tiendis, og anden Rettighed givis, som de af Bønderne selv bleve brugte.
4. [2-23-4] Tienden skal deelis i tre lige Deelee, til Kongen, Kirken og Præsten, efter den Brug og Skik, som hidindtil været haver.
5. [2-23-5] Bønderne skulle Tienden i Nægerne, eller Kærvene, afsette paa hver Ager, udj deris, eller deris Fuldmægtigis, Nærværelse, som den skal opbære, om de tilstæde ere, og ville være, og siden henføre den til dem, som til den ere berettigede, dog ikke over een Mil langt, eller straffis derfor som for Ulydighed. Men dersom hastig Høst indfalder, eller og den, som Tienden skal opbære, ej møder i rette Tide, naar hand er advaret, da haver Bonden Fuldmagt sit Korn at indføre; Ti ingen Bonde er pligtig med sin Skade at bie Tiendetagerens Velbejlighed, men Tiendetageren bør at rette sig efter Bondens Lejlighed; Dog at Bonden efter Byemændenis Vedtægt sig tilbørligen med Høst i rette Tide forholder.
6. [2-23-6] Spørger Tiendetageren sig for ved Kirke, eller i Bye, hvilken Dag Sognemændene høste ville, da være de pligtige at sige Dagen omtrænt, om Vejrliget sig følger.
7. [2-23-7] Klager Tiendetageren paa nogen Mand, at hand ikke retfærdeligen tiendet haver, og begær derfor hans Korn at kastas, da skal den Beskyltis Husbond pligtig være at lade det kaste. Findis hans Brøst, da betale hand til Anklageren tre dobbelt saa meget, som forsveget er, med hans Bekostning, og derforuden have forbrut sin Gaard til sit Herskab; Vil Husbonden ej hielpe den Klagende til Rette, da klagis det for Kongens Befalningsmand, hand hielpe hannem til Rette, som sagt er.
8. [2-23-8] End befindis den Beskylte Uskyldig, da skal Anklageren betale hannem for hans Skadis Lidelse efter Dannemænds Sigelse.
9. [2-23-9] Foruretter Tiendetageren nogen i Tiendens Opbørsel i nogen Maade, og fordrer, eller tager meere, eller af andet, eller paa andet Stæd, end som her sagt er, da give hand den, som saaledis forurettis, tre dobbelt igien.
10. [2-23-10] Kjøbstæder, som Avl bruge, bør og billigen, med mindre de sær Benaadning derpaa have, eller og andre Midler have, deris Kirker at holde ved lige med, at give Tiende, hvilken skal deelis ikkun i tvende Parter, den eene til Kirkens og den anden til Præstens Behov.
11. [2-23-11] De Sædegaarde, som hidindtil have været frj for Tiende at give, skulle herefter nyde samme Frihed, i hvo dem og eje og beside, paa det Ejermændene skulle holde deris Tienere til at tiende retfærdeligen; Dog skulle de dens Sognepræster fyldistgiøre for deris Umage og Tieniste; Ti Sognepræsterne ere deris Løn værde, og ikke meere pligtige at tiene dem til forgævis end andre deris Sognefolk.
12. [2-23-12] Naar Bønderne føre Præsten sin Tiende, da maa hand give dem tilsammen to Tønder Øl i deris Gildeshuus, og ikke ydermeere med Øl, eller Mad, at give dennem besværis. Det samme er og om Kirkeværgerne, om de annamme selv Kirketienden i Nægen.
13. [2-23-13] Husmænd, Inderster og Pebersvenne, som ikke tiende til Kirken, enten af Kornsæd, eller af Qvæg og Bisværme, skulle aarligen i fire Qvartaler give til Kirken een half Mark Danske.